

Utjecaj prostorno-materijalnog okruženja na razvoj kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi

Lažeta, Marijana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:982667>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-31**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Marijana Lažeta

**UTJECAJ PROSTORNO-MATERIJALNOG OKRUŽENJA NA
RAZVOJ KREATIVNOSTI KOD DJECE RANE I
PREDŠKOLSKE DOBI**

Diplomski rad

Zagreb, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Marijana Lažeta

**UTJECAJ PROSTORNO-MATERIJALNOG OKRUŽENJA NA
RAZVOJ KREATIVNOSTI KOD DJECE RANE I
PREDŠKOLSKE DOBI**

Diplomski rad

Mentor rada: doc. dr. sc. Marijana Županić Benić

Zagreb, rujan 2023.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. PROSTORNO-MATERIJALNO OKRUŽENJE.....	2
2.1. Prostorno okruženje	3
2.2. Materijalno okruženje.....	12
2.3. Koncept otvorenih vrata	13
2.4. Zakonski okvir.....	14
3. KREATIVNOST	15
4. DIMENZIJE KREATIVNOSTI.....	17
4.1. Divergentno i konvergentno mišljenje	17
4.2. Kategorije kreativnosti	18
4.3. Odrednice kreativnosti.....	19
5. POTICANJE KREATIVNOSTI	20
5.1. Odgojitelj kao kreator i poticatelj	21
5.2. Roditeljsko poticanje kreativnosti	24
6. KREATIVNO IZRAŽAVANJE	26
7. UTJECAJ PROSTORNO-MATERIJALNOG OKRUŽENJA NA RAZVOJ KREATIVNOSTI U ALTERNATIVNIM KONCEPCIJAMA.....	28
7.1. Waldorfska pedagoška koncepcija	28
7.2. Reggio pedagoška koncepcija	31
7.3. Montessori pedagoška koncepcija	33
8. OMETANJE RAZVOJA KREATIVNOSTI	36
9. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	38
9.1. Cilj istraživanja.....	38
9.2. Problemi istraživanja u istraživanju provedenom s odgojiteljima.....	38
9.3. Hipoteze istraživanja u istraživanju provedenom s odgojiteljima.....	38
9.4. Problemi istraživanja u istraživanju provedenom s roditeljima	39

9.5. Hipoteze istraživanja u istraživanju provedenom s roditeljima.....	39
10. UZORAK ISPITANIKA I METODE PRIKUPLJANJA I OBRADJE PODATAKA.....	40
10.1. Uzorak ispitanika	40
10.2. Mjerni instrument	40
10.3. Postupak provođenja istraživanja i metoda obrade podataka	40
11. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	42
11.1. Demografske karakteristike ispitanika u anketi za odgojitelje	42
11.2. Kompetencije odgojitelja za poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi	45
11.3. Poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi.....	47
11.4. Kreativni potencijal kod djece rane i predškolske dobi.....	55
11.5. Povezanost kreativnosti i inteligencije	55
11.6. Testiranje kreativnosti	56
11.7. Utjecaj alternativnih koncepcija na razvoj kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi	57
11.8. Demografske karakteristike ispitanika u anketi za roditelje.....	59
11.9. Provođenje aktivnosti u roditeljskom domu s ciljem razvoja dječje kreativnosti	62
11.10. Pridavanje važnosti poticanju kreativnosti u obiteljskom domu	66
11.11. Korištenje vanjskog prostora u svrhu poticanja kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi	68
12. RASPRAVA.....	69
13. ZAKLJUČAK:	72
14. LITERATURA.....	74
Popis grafikona.....	77
Popis slika	79
Popis tablica	80
Prilozi	81
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	93

SAŽETAK

Prostorno-materijalno okruženje ima značajan utjecaj na razvoj kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi. Ono treba biti koncipirano tako da pobuđuje dječju znatiželju, omogućava im da kroz eksperimentiranje i istraživanje, surađujući s odgojiteljima i s drugom djecom, bude izvor novih znanja i iskustva koje će djeca usvojiti. Djetetova radoznalost i komunikativnost omogućuju mu stupanje u različite interakcije s prostornim, materijalnim i socijalnim okruženjem. Istraživački nagon i radoznalost predškolsko dijete potiču na konstruiranje i sukonstruiranje vlastitih znanja, vrijednosti i pripadnosti. Različiti centri aktivnosti omogućavaju bavljenje različitim aktivnostima poput umjetnosti, konstrukcije, manipulacije i igre uloga. Adekvatan raspored centara i materijala te kontinuirane promjene unutar njih, potiču dječju kreativnost, interakciju s drugom djecom i stvaranje novih ideja. Materijali trebaju biti prilagođeni njihovoj dobi i razvojnim značajkama kako bi se potaknulo istraživanje i kreativnost, ali istovremeno i osigurala sigurnost djece.

U alternativnim pedagoškim koncepcijama kao što su Waldorf, Montessori i Reggio. stavlja se značajan naglasak na njegovanje kreativnosti. Svaka od ovih pedagoških koncepcija ima svoje specifične metode i strategije za razvoj kreativnosti kod djece. Sva tri pedagoška pristupa naglašavaju važnost okruženja i materijala u poticanju kreativnosti. Prirodni materijali, umjetnički materijali i raznovrsni mediji omogućuju djeci istraživanje, izražavanje i potiču razvoj kreativnosti. Osim toga, uloga odgojitelja je podržavanje dječjih ideja, poticanje njihove znatiželje i pružanje podrške u razvijanju njihovih kreativnih vještina. U konačnici, alternativne koncepcije vrtića poput Waldorf, Montessori i Reggio koncepcije, nude stimulatивно okruženje koje podržava razvoj kreativnosti kod djece. Kroz umjetničke aktivnosti, slobodnu igru, istraživanje i samostalno učenje, djeca imaju priliku izraziti svoje ideje na različite načine.

Poticanje kreativnosti u obiteljskom domu zahtijeva balans između pružanja podrške i slobode djetetu te izbjegavanja pritisaka i kontroliranja zbog kojih može doći do nesvjesnog sputavanja razvoja kreativnosti. Roditelji imaju mogućnost stvaranja inspirativnog okruženja i poticanja djetetove kreativnosti, ali i mašte, inovativnosti i samopouzdanja.

Odgojiteljeva uloga je osmišljavanje okruženja koje će djetetu pružiti raznolike materijale, fleksibilnost te poticati dječju maštu, potencirati kreativno razmišljanje i podržati njihov cjelokupni razvoj.

Cilj ovog diplomskog rada je ispitati stajališta odgojitelja potiče li unaprijed kreirano prostorno-materijalno okruženje kreativnost kod djece rane i predškolske dobi.

Ključne riječi: kreativnost, interijer, eksterijer, alternativne koncepcije, uloga odgojitelja

SUMMARY

The spatial-material environment significantly influences the development of creativity in young children, particularly those in early and preschool stages. This environment should be meticulously crafted to provoke children's curiosity, enabling them to experiment, collaborate with both educators and peers, explore novel concepts, and accumulate valuable experiences. The inherent inquisitiveness and communicative nature of preschool children allow them to engage with the spatial, material, and social surroundings in multifaceted ways. This, in turn, propels them to construct their own knowledge, establish values, and forge a sense of belonging. Various activity centers within the environment facilitate a range of engagements such as art, construction, manipulation, and imaginative play. To optimize creativity, it is crucial to adeptly organize these centers and materials, consistently introducing changes to stimulate new ideas and interactions among children. These materials should be aptly tailored to the age and developmental stage of the children, striking a balance between encouraging exploration and ensuring safety.

Alternative educational philosophies like Waldorf, Montessori, and Reggio place a significant emphasis on nurturing creativity. Each approach brings forth distinct methodologies to cultivate creativity, underlining the pivotal role of environment and materials in this process. Employing natural elements, artistic resources, and diverse media permits children to explore, communicate, and bolster their creative growth. Furthermore, educators play a pivotal role in supporting children's notions, invigorating their curiosity, and aiding the development of creative skills. The amalgamation of artistic endeavors, unstructured play, discovery, and autonomous learning in these alternative approaches provides an environment conducive to creativity.

While within the family home, promoting creativity necessitates a delicate equilibrium between offering guidance and granting autonomy. Parents possess the power to curate an inspirational milieu, nurturing their child's creativity, imagination, innovation, and self-assurance. Within the context of this thesis, the focus is to elucidate the concept of creativity and underscore the significance of nurturing it from an early age through a thoughtfully devised spatial-material environment. Both educators and parents share an equally pivotal role in this endeavor. Moreover, the study endeavors to analyze the viewpoints of preschool educators and parents concerning the importance of fostering creativity in children.

Key words: creativity, interior, exterior, alternative concepts, educator's role

1. UVOD

„Kreativnost je ptica u letu koju je teško uhvatiti, a kada je uhvatiš, i nije više ptica, jer je zaustavljena u letu“ (Nola, 1987, str. 9).

Cjelokupan djetetov razvoj i njegovo učenje ima uzročno-posljedičnu vezu s prostorno-materijalnim okruženjem u kojemu ono obitava. Ono je po svome rođenju aktivna individua koja promatrajući, istražujući i oponašajući roditelje i podražaje iz okoline doprinosi stjecanju vlastitih iskustava, ali i cjelokupnom razvoju. Već u najranijoj dobi djeca imaju potrebu za istraživanjem, stvaranjem i izražavanjem. Prve godine djetetova života rezervirane su za razvoj osjetila. Dijete tada uči puzati, hodati, trčati, brbljati, koristiti pribor za jelo, oblačiti se i ostale osnovne radnje. Kasnije iste ne okupiraju djetetovu koncentraciju. Nasuprot tomu, djeca predškolske dobi maštaju, kreativno se izražavaju, stvaraju prijateljstva i usvajaju složenije vještine (Diamond, Hopson, 2002). Slobodna i opuštена atmosfera preduvjet su za razvoj kreativnosti. Djetetu je potrebno pružiti dovoljno vremena za izražavanje, istraživanje različitih medija u okruženju, ohrabrivati ih, ali i indicirati na značaj njihova rada (Balić-Šimrak, Šverko, Županić BeniĆ, 2010). Kako bi se djetetu rane i predškolske dobi omogućili adekvatni uvjeti za cjelokupan rast i razvoj potrebno je poznavati karakteristike, redoslijed i značajke pojedine razvojne faze. U današnjem svijetu brzih promjena i napredaka neophodno je poticanje kreativnosti, kritičkog mišljenja, poduzetnosti, socijalnih i drugih vještina. Iako je teško predvidjeti koja će od tih znanja biti korisna za rješavanje budućih izazova, kreativnosti se pridaje velika pažnja i značaj (Lešin i sur, 2022). Zahvaljujući ljudskoj kreativnosti kao jedan od pokretača civilizacije, omogućen je napredak tehnologije, znanosti, medicine i umjetnosti (Balić-Šimrak, Šverko, Županić BeniĆ, 2010). Kreativnost i stvaralaštvo važan su faktor za razvoj čovječanstva te ih već od rane i predškolske dobi kod djece treba poticati. Poticati se može kroz unaprijed pripremljenu i obogaćenu okolinu koja stimulira mladi dječji mozak (Diamond, Hopson, 2002). Povećanjem literature i stupanjem na snagu Konvencije o pravima djeteta (1989), povećao se interes za istraživanja u čijem je središtu dijete. Takva istraživanja provode se u svrhu poboljšanja kvalitete njihova razvoja.

2. PROSTORNO-MATERIJALNO OKRUŽENJE

Djetinjstvo je razdoblje u kojemu dijete konstruira i akumulira spoznaje koje će u kasnijem životu nadograđivati, rekonstruirati i mijenjati. Sukladno tome, dijete će nastaviti istraživati i otkrivati. Za takve akcije djetetu je potrebno kako ljudsko tako i predmetno okruženje koje uključuje sadržaje, ali i pozitivno ozračje. Sve što se u njegovoj okolini nađe, predmet je njegova istraživanja. Iz djetetova vidokruga i dosega treba ukloniti sve predmete koji ga mogu ugroziti (Došen Dobud, 2016). Neophodno mu je osigurati stimulirajuće okruženje, odnosno, ugodno, zanimljivo i opušteno okruženje. Kreativnost kod djece može se primijetiti u najranijoj dobi kada ono otkriva sebe i svijet oko sebe (Gordon, Browne, 2011; prema Slunjski, 2013). Svaki pojedinac kreativnost može razviti sudjelujući u aktivnostima u okruženju. Nivo kreativnosti djeteta zavisi o okolini i uvjetima u njoj. Razvoju kreativnog mišljenja pridonosi vježba za koju se u okolini trebaju osigurati simulirajući uvjeti (Lubart, 1994; prema Lešin i sur., 2022). Upravo organiziranjem kvalitetnog prostorno-materijalnog okruženja, lišenog odgojiteljeva *vođenja*, potaknut će se dijete na istraživanje različitih sfera. Od iznimne je važnosti osigurati raznovrsne materijale jer se dječji interesi razlikuju, a jedino takav način bi omogućio da svatko nađe nešto što ga zanima (Slunjski, 2008). Djeca su u konstantnoj interakciji sa prostorno-materijalnim i socijalnim okruženjem. Takav odnos karakterizira dinamičnost i nepredvidivost, ali i reciprocitet (Lešin i sur., 2022). Dijete kao aktivna individua svojim akcijama u okruženju, s odraslom osobom ili odgojiteljem, kreira prostor i vrijeme koje će biti u korelaciji s njegovim sposobnostima, željama i interesima. Sukladno tome, može se reći da je dijete sukreator svoga vremena i prostora, ali i njihov aktivni istraživač. Do danas je bilo uvriježeno da dijete do svoje treće godine istražuje sve što se nađe u njegovoj okolini, a nakon toga počinje vrijeme njegova učenja. No danas, kada su provedena brojna istraživanja, smatra se da dijete istražuje i na taj način uči, bez obzira na njegovu dob. U okolini će dijete uvijek naći nešto nepoznato ili manje poznato te će ga njegova znatiželja potaknuti na istraživanje (Došen Dobud, 1995). Poželjno je da se dijete rane i predškolske dobi u odgojno obrazovnom kontekstu afirmira kao *mislilac*, kako ga vrlo često u suvremenoj literaturi nazivaju (Slunjski, 2012). Već od rođenja dijete istražuje okolinu, stavljanjem predmeta u usta, opipavanjem, promatranjem... i na taj način pohranjuje informacije o svijetu koji ga okružuje (Došen Dobud, 1995). Neophodno je od najranije dobi poticati djecu na istraživanje i učenje, što se u sustavu odgoja i obrazovanja postiže kroz pedagoški pripremljenu i oblikovanu okolinu. Od odgojitelja i stručnih suradnika je za

očekivati da će sukladno svojim znanjima i sustavnim praćenjem djece adekvatno djelovati u prostoru (Miljak, 2009). Kreiranje okruženja mnogo je više od posjedovanja kolaža, škara, vodenih boja i sličnog materijala (Slunjski, 2013). Promjene u prostoru su stalna kategorija koja se sustavno treba oplemenjivati i mijenjati. Odgojitelj treba konstantno promišljati o vlastitoj praksi te težiti njezinom unaprjeđenju kako bi se stvorili adekvatni uvjeti za svako dijete (Sindik, 2008). Djetetovi interesi i sposobnosti trebaju biti polazišna točka odgojiteljevih interveniranja u prostoru sobe dnevnog boravka, kao i u ostalim prostorijama vrtića. Djeci bi vrtić trebao biti zanimljivo, privlačno mjesto, a ne nalik na vojarnu u kojoj trebaju biti striktno disciplinirana. Sukladno tome, djeci je potrebno osigurati dovoljno velik prostor kako bi se u njemu slobodno kretali i koji će maksimalno podupirati i razvijati njihove interese i sposobnosti. Tako oblikovan prostor trebao bi nalikovati obiteljskom okruženju ili pak ateljeima, radionicama opremljenim raznovrsnim materijalima koji će buditi u djeci želju za daljnjim transformacijama, konstruiranjima, građenjima, istraživanjima i igrom. Promišljeno, pedagoški pripremljeno okruženje koje je podložno postupnom mijenjanju treba djeci omogućavati da slobodno kreiraju i organiziraju grupne ili individualne aktivnosti. Isto tako, kontinuiranim mijenjanjem okruženja i realizacijom novih prostora, daje se djetetu prostor za kreativni izraz. Na taj način ono samoinicijativno organizira simboličke igre čije trajanje može biti i do nekoliko dana (Miljak, 2009). Za razvoj kreativnosti osiguravanje stimulativnog okruženja od iznimne je važnosti te o tome djelomično ovisi u kojoj mjeri će se pojedinac imati priliku kreativno izraziti (Slunjski, 2013).

2.1. Prostorno okruženje

Koncipiranje prostora sobe dnevnog boravka zrcali odgojiteljevu percepciju djece, odnosno količinu razumijevanja i uvažavanja dječjih potreba, interesa i sposobnosti. Pregrađivanje i stvaranje kutića u sobi dnevnog boravka diskretno grupira djecu u manje skupine vođene njihovim interesima. Na takav način pridonosi se preglednijem i lakšem osmišljavanju i unaprjeđenju pojedinih centara kao i komunikaciji među djecom koja je kvalitetnija u manjim skupinama (Slunjski, 2008). Prilikom organiziranja sobe dnevnog boravka u predškolskoj ustanova pažljivo se formiraju različiti kutići, odnosno centri aktivnosti (Došen Dobud, 2016). Soba dnevnog boravka mjesto je koje sadrži raznovrsne centre aktivnosti, a one najčešće navode Hansen, Kaufmann i Walsh (2006):

1. **Centar za likovno izražavanje** s primarnom svrhom poticanja dječje kreativnosti osigurava prilike za kreativno izražavanje i istraživanje kroz manipuliranje, igru i oblikovanje različitih materijala poput pastela, kreda, krep-papira, gline, krpica, olovaka, škara, ljepila i drugog (Car i Vodopić, 2002). Osim navedenih materijala, poželjni su prirodni materijali, kao što su lišće, pijesak, oblutci. Djeca boravkom i korištenjem materijala u ovom centru pospješuju razvoj svojih taktilnih sposobnosti;

Slika 1. Centar za likovno izražavanje

Izvor: <http://dv-carobnasuma.hr/centar-za-likovni-izricaj/>

2. **Centar za matematiku i manipulativne igre** obiluje slagalicama i kockama, odnosno materijalima koje djeca rastavljaju i sastavljaju, a sve sa svrhom usvajanja predmatemtičkih vještina poput uspoređivanja, usklađivanja, kategoriziranja, računanja. Manipulacija didaktičkim materijalom u ovom centru pospješuje intelektualne sposobnosti, male mišiće kao i koordinaciju očiju i udova (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006).

Slika 2. Centar za matematiku i manipulativne igre

Izvor: <http://www.vrtic-pcelica.zagreb.hr/>

3. **Centar za građenje** sadrži različite veličine kocki i građevnog materijala čijim oblikovanjem i rukovanjem djeca imaju priliku na maštovit način izgraditi određene strukture, različite građevine i slično. Također, uvelike se utječe na razvoj kreativnosti i koncentracije. Boravljenjem u tom centru djeca povećavaju svoje komunikacijske vještine, vještine rješavanja problema, ali i vještine planiranja, snalaženja u prostoru, razumijevanje odnosa veličina i oblika (Car i Vodopić, 2002).

Slika 3. Centar za građenje

Izvor: <https://www.cvrcaakt.hr/istrazivacke-aktivnosti-s-kosinama-u-centru-gradenja/1000/>

4. **Centar za glazbu** može služiti i za povezivanje različitih aktivnosti. Slušanjem glazbe, pjevanjem, sviranjem i improviziranjem djeca razvijaju osjećaj za ritam, jačaju mišiće, ali i razvijaju kreativnost (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006). Važno je da se u njemu nalaze različiti instrumenti poput udaraljki koje mogu biti ručno izrađene, primjerice plastična boca napunjena sjemenkama (Car i Vodopić, 2002).

Slika 4. Centar za glazbu

Izvor: [https://vrtickustosija.zagreb.hr/default.aspx?id=100#prettyPhoto\[a\]/2/](https://vrtickustosija.zagreb.hr/default.aspx?id=100#prettyPhoto[a]/2/)

5. **Centar za istraživanje prirode** bi trebao nuditi predmete i poticaje koji su u skladu s djetetovim trenutnim interesima, a tiču se prirodnih pojava i predmeta iz prirode. Djeca u ovom centru trebaju imati mogućnost istraživanja te bi upravo iz tog razloga bilo poželjno da je ovaj centar koncipiran kao izložbeni prostor. Također, poželjne su česte promjene u ovom centru, ponajviše one koje imaju veze s promjenama godišnjih doba. Konceptija centra i ponuda materijala trebala bi biti u skladu sa promjenama godišnjih doba. U ovom centru moguće je djeci поближе objasniti neke elemente fizike poput magnetizma ili zakona gravitacije (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006).

Slika 5. Centar za istraživanje prirode

Izvor: <https://dvnasaradost.hr/kutic-prirode/>

6. **Centar za početno čitanje i pisanje** sadrži knjige, slikovnice, dječje časopise što im omogućava dodir s pisanim tekstom i neposredan doživljaj listanja stranica u mirnom kutku (Car i Vodopić, 2002). Djetetu ovaj centar omogućava razvoj kreativnosti prilikom vlastitog osmišljavanja ili dramatiziranja priče. Miljak (2009) smatra da bi u tom centru bilo korisno postaviti računalo s dječjim slikama i početnim slovom njihova imena, različite umetaljke, pokrivaljke i didaktičke igre sa slovima.

Slika 6. Centar za početno čitanje i pisanje

Izvor: <https://www.dv-vukovar2.hr/dvvu/objava.php?id=13>

7. **Centar za igre pijeskom i vodom** može biti postavljen i u vanjskom i u unutarnjem prostoru. Ovo je živahan centar učenja za razliku od centra početnog čitanja i pisanja. Igra djece u ovom centru omogućava im interakcije s drugom djecom, komuniciranje, uporabu osjetila, stvaralaštvo kao i aktivaciju malih i velikih mišića. Prilikom korištenja kantica, lopatica, lijevaka, cjediljki, djeca usvajaju matematičke i prirodno-znanstvene pojmove, ali i razvijaju kreativnost (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006).

Slika 7. Centar za igre pijeskom i vodom

Izvor: <https://vrtic-maslacak.hr/aktivnosti-po-grupama/igre-pijeskom-i-vodom-u-pandicama/>

8. **Centar za obiteljske i dramske igre** omogućava djeci da pomoću lutaka, kostima i glumačkih rekvizita kroz glumu pojasne kako oni doživljavaju svijet oko sebe (Car i Vodopić, 2002), ali i uloge koje u tom svijetu imaju. Ovaj centar je podložan čestim promjenama zbog promjena interesa djece (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006).

Slika 8. Centar za obiteljske i dramske igre

Izvor: <https://www.dv-vukovar2.hr/dvvu/objava.php?id=13>

9. **Prostor za igre na otvorenom** sastavni je dio dnevnog rasporeda. Gotovo sve aktivnosti iz sobe dnevnog boravka mogu se preseliti na otvoreno. U ovom okruženju bitno je djeci osigurati sigurnost, ali i priliku da kroz igru razvijaju socijalne vještine, usvajaju prirodno matematičke vještine, imaju priliku za istraživanje na svježem zraku, za kretanje, korištenje i razvoj mišića, koordinacije, ravnoteže i snage mišića. Djeca u igri s drugom djecom razvijaju socijalne vještine, uče dijeliti, surađivati, komunicirati i rješavati konflikte. Boravak na otvorenom prostoru pruža djeci priliku za razvoj kreativnosti, mašte i osjećaja povezanosti s prirodom (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006).

Slika 9. Prostor za igre na otvorenom

Izvor: <https://dvkf-krk.hr/podrucni-vrtic-omisalj/>

Rad u malim grupama kao i u centrima aktivnosti omogućava djetetu vršnjačko učenje, rješavanje problema, unaprjeđenje komunikacijskih vještina i samostalnosti, učenje o različitostima i slično. Odgojitelj u koncipiranju prostora i centara mora imati na umu adekvatnu podjelu prostora jer neki centri aktivnosti iziskuju veći prostor od drugih. Također, treba voditi računa o dostupnosti rekvizita i primjerice umivaonika kod centra za likovno izražavanje ili prozora za uspješno uzgajanje sadnica u centru za istraživanje prirode. Hansen, Kaufmann i Walsh (2006) uspoređuju centre aktivnosti s radionicama u kojima djeca iniciraju učenje i to kroz igru i rukovanje materijalima. Na taj način djeca vlastitom inicijativom i intervencijama, na kvalitetan i adekvatan način uče. „Dijete uči čineći (aktivnim sudjelovanjem u aktivnostima koje njemu imaju smisla) i surađujući s drugima (drugom djecom i odraslima)“ (Slunjski, 2008, str. 35).

Centar za likovno izražavanje najdominantniji je centar za razvoj dječje kreativnosti pod uvjetom da se djeci osigura dovoljno vremena, prostora i slobode za kreativno izražavanje kroz manipulaciju raznovrsnih materijala, ali i otkrivanje, provjeravanje ideja i slično (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006). Slunjski (2008) smatra vrijednim izložene likovne radove djece nasuprot kićenju prostorije ukrasima koje su izradili odraslih. Na takav način djeci se šalje poruka kako su njihovi radovi vrijedni i cijenjeni.

2.1.1. Vanjski prostor

Vanjski prostor povoljno utječe na sve sfere djetetova razvoja. Iznimno je bitno pružati mnogobrojne mogućnosti koje će dijete moći iskoristiti u istraživanju okruženja s kojim je u svakodnevnoj interakciji (Valjan Vukić, 2012). Prostor izvan zidova dječjeg vrtića nije *pedagoški pripremljen*, ali nudi mnogobrojne izazove, mogućnosti učenja i unaprjeđenja cjelokupnog djetetova razvoja kojemu će pridonijeti i djetetova vlastita inicijativa i aktivnost (Martinović, 2015). Kod djece igra u vanjskom prostoru budi prirodnu radost i radoznalost. Vanjski prostor, više je od ograđenog dvorišta dječjeg vrtića. On obuhvaća parkove, susjedstvo, livade, jezera i ostalo. Aktivnosti izvođene u zatvorenom prostoru moguće je preseliti i na otvoreni što će djeci omogućiti novu dimenziju iskustva različitog od onog iz sobe dnevnog boravka. Djeca se povezuju s prirodom koja im omogućava buđenje svih osjetila. Odlazak u vanjski prostor poželjno je uvesti u dnevnu rutinu djece jer povoljno utječe na njihovo zdravlje i smanjenje stresa zbog provođenja vremena na svježem zraku i korištenja

mišića. Djeca u vanjskom prostoru istražuju, doživljavaju, uče, iskorištavaju sve njegove mogućnosti, razvijaju nove vještine kojima se ne koriste u zatvorenom prostoru. Aktivnosti u zatvorenom prostoru nikada nemaju istu čar jer su uvjetovane vremenom. Svi tipovi vremena djeci omogućavaju iskustvo u kojemu će uživati (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006). Boravak u vanjskom prostoru, bilo da se radi o dvorištu predškolske ustanove ili o šetnji obližnjim lokacijama, prilika su za spontano istraživanje i usvajanje odnosa temeljenog na pažljivošću prema produktima ljudskog rada ili pak bliski kontakt sa životinjama i njihovim staništima (Došen Dobud, 2016).

Isto tako, treba nastojati ulagati napore i izdvojiti vrijeme za osmišljavanje vanjskog vrtićkog prostora kako bi se dijete imalo priliku slobodno kreativno izraziti, a istovremeno biti sigurno i zaštićeno. Boravak djece u otvorenom prostoru pruža mnogobrojna i uzbudljiva iskustva u različitim vremenskim prilikama i neprilikama, ali i percepcije karakterističnih promjena za pojedina godišnja doba. Oni boravkom u vanjskom prostoru zadovoljavaju svoju biološku potrebu za udisanjem svježeg zraka, uživanja u slobodi kretanja i korištenja vlastitih mišića. Sudjelujući u uzbudljivim aktivnostima imat će priliku za učenje, izražavanje osjećaja, lakše nego u sobi dnevnog boravka (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006). Vanjski prostor djetetu nudi neograničeno slobodno kretanje koje oslobađa djetetovu maštu i potiče kreativnost kao i radoznalost u istraživanju i eksperimentiranju. Slobodna igra djeci uvelike omogućava da se izraze na kreativan način te im se trebaju omogućiti kvalitetna i raznovrsna materijalna sredstva kako bi sami strukturirali svoj prostor i osmislili daljnji tijek aktivnosti (Lešin i sur., 2022). Taj prostor doprinosi razvoju mašte i kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi te ga treba shvatiti nešto specifičnijom sobom dnevnog boravka koja pruža mnogobrojne mogućnosti za prosperitet u svim područjima razvoja (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006). Odgojitelj svoju kreativnost iskazuje prilikom kreiranja aktivnosti na otvorenom, odnosno u formiranju uvjeta i korištenju resursa koji će olakšati učenje djetetu, ali ga i učiniti zabavnim. Korisno je i izrađivanje tlocrta dvorišta i ucrtavanje centara aktivnosti kako bi se na što kvalitetniji i pedantniji način omogućilo realiziranje aktivnosti na otvorenom (Lešin i sur., 2022).

Slika 10. Kvalitetno opremljeno vanjsko okruženje dječjeg vrtića

Izvor: <https://dv-ribica.hr/o-nama/>

2.2. Materijalno okruženje

Namještaj i uporabni predmeti kao i sve što se može vidjeti u okolini predmet je djetetova istraživanja. Dječji vrtić trebao bi posjedovati igračke raznovrsnih namjena i osobina koje će poticati razvoj djeteta u cjelini, posebice mozga kao centra ljudske djelatnosti (Došen Dobud, 2016). U centrima aktivnosti raspoređeni su različiti materijali kojima će djeca na kreativan način manipulirati. Odgojitelj je zadužen za odabir materijala koje će izložiti i ponuditi djeci, ali i pravovremeno unijeti promjene u centrima zamjenom dobro poznatih materijala novima. Bogat izbor materijalnih poticaja pobudit će znatiželju, rješavanje problema i istraživački nagon kod djece. Također, materijali im trebaju biti stalno dostupni i raznovrsni kako bi njihovom manipulacijom u konačnici pridonijeli razvoju samostalnosti i autonomije učenja. Mogućnošću izbora i manipuliranjem materijalnim poticajima, djeca upravljaju putanjom svog istraživanja. Važno je napomenuti da zbog povećanja broja djece po skupinama treba voditi računa o osiguravanju dovoljne količine i raznovrsnosti materijala kako bi svi imali jednaku priliku za istraživanje, kreativnost i razvoj motoričkih i kognitivnih vještina (Slunjski, 2008). Osim oblikovanog materijala, odgojitelji bi trebali poticati djecu na izradu vlastitih rukotvorina jer će na taj način djeca svoje uratke više cijeliti, čuvati, ali i biti ponosni na njih. Upravo zato, opstanak takvih materijala je duži od materijalnih poticaja koje

su izradili odrasli (Miljak, 2009). U određenom centru aktivnosti trebaju biti dostupni smisleno postavljeni materijali kako u protivnom kod djeteta ne bi izazvali zbunjenost. Također, materijali ne bi trebali biti pohranjeni u visokim ormarima daleko od dječjeg doticaja jer tako sputavaju djecu da se odvažaju manipulaciji istih (Slunjski, 2008).

Sve veća ekološka osviještenost u današnje vrijeme, daje veći poticaj odgojiteljima, ali i roditeljima za aktivno sudjelovanje u prikupljanju recikliranih materijala koji će se naći u sobi dnevnog boravka. Takav materijal je najčešće jednostavan, dostupan i ne iziskuje veliko financijsko izdvajanje. Korištenje recikliranih materijala, korisno je jer kod djece budi ekološku osviještenost i usvajanje novih znanja o zaštiti okoliša koja bi trebali usaditi u svoju svakodnevicu. U tom pogledu, roditelji, odgojitelji, ali i djeca mogu imati snažan utjecaj na smanjivanje otpada kao i osviještenost o iskorištavanju besplatnih prirodnih izvora (Rothschild i Daniels, 1999). Prirodni materijali poput drvenih oblutaka, granja različitih tekstura i veličina, sušenih latica cvijeća i mnogi drugi potiču dječju znatiželju, simboličke i konstruktivne igre te istraživačke aktivnosti koje im omogućavaju iskustva i doživljaje. Takvim materijalima stvaraju originalne, dvodimenzionalne ili trodimenzionalne uratke lišene shematiziranja i kopiranja (Slunjski i sur, 2016).

2.3. Koncept otvorenih vrata

Koncept otvorenih vrata u vrtiću omogućuje djeci manipulaciju s puno više materijalnih poticaja, sudjelovanja u raznovrsnijim aktivnostima i interakcijama koje su od velikog značaja za razvoj djeteta u svakom pogledu. Sve veća napućenost djece po skupinama može se ublažiti korištenjem prostorija poput hodnika, kupaonica i sličnog te omogućiti slobodnije cirkuliranje. Djeci je takav način od iznimne važnosti jer omogućuje interakciju, druženje i komunikaciju s djecom iz drugih skupina (Slunjski, 2008). Vanjski prostor, odnosno u slučaju vrtića, dvorište, sjajna je prilika za interakciju djece s drugom djecom različite dobi, ali i manipulaciju materijalima čija je ponuda raznovrsna. Djeca će na svoj način njima manipulirati, proučavati ih i rekonstruirati. U svemu navedenom da se zaključiti da je veza između prostorne i socijalne dimenzije neraskidiva, te da doprinosi sveukupnoj kvaliteti djetetove aktivnosti (Došen Dobud, 1995). Miljak (2009) isto tako ističe da takav oblik povezanost između skupina podržava želju za otvorenosću i komunikacijom, ali i kreativnošću. Koncept otvorenih vrata zahtjeva veliki prostor, ali je istovremeno i mjesto

velikih mogućnosti interakcija djece s materijalima, djece s drugom djecom i odgojiteljima. Slunjski (2008) smatra ovakav koncept vrijednim i za odgojitelje koji lakše razmjenjuju ideje, podržavaju dječje aktivnosti, ali i osmišljavaju i kreiraju nove poticanje koje će ponuditi djeci i na taj način potaknuti njihov cjelokupan razvoj.

2.4. Zakonski okvir

Kada je u pitanju prostorno-materijalno okruženje, treba istaknuti dva dokumenta koja reguliraju rad odgojno-obrazovnih ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, a to su: *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2015) i *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe* (2008). *Nacionalni kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (2015) naglašava kako kvaliteta prostorno-materijalnog okruženja leži u organizaciji koja potiče aktivno učenje kroz proučavanje i činjenje te suradnju s odraslima i ostalom djecom. Također, važno je promišljeno oplemenjivanje prostora odabranim materijalima koji su stimulativni za djecu.

Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe (2008) daje detaljan opis normativa vezanih uz prostorne, kadrovske, zdravstvene, tehničke, informatičke i ostale segmente. Treba istaknuti kako se u istom dokumentu naglašava važnost ponude kvalitetnih materijala, po mogućnosti prirodnog podrijetla koji su lagani za održavanje, obojeni postojanim bojama, privlačnog su izgleda i najvažnije od svega da su primjereni dječjoj dobi. Prostor prilagođen dječjim razvojnim potrebama podrazumijeva zadovoljavanje potreba za: čitanjem, glazbom, likovnim, istraživačkim, dramsko obiteljskim aktivnostima i različitim vrstama igara. Pod poslove odgojitelja podrazumijevaju se i izrade planova, programiranja, valorizacije rada, priprema, kreiranje prostora i poticaja, kontinuirana suradnja, savjetovanje s roditeljima i ostalim sudionicima odgojno-obrazovne ustanove i kontinuirano ulaganje u vlastito stručno usavršavanje.

3. KREATIVNOST

Danas je moguće naići na mnogobrojne definicije kreativnosti što dokazuje kompleksnost tog fenomena. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) definira kreativnost kao odgojnu vrijednost, odnosno osnovu u razvoju djetetove inicijative i inovativnosti koja će mu omogućiti pokretanje, formiranje različitih kreativnih aktivnosti, ali i originalnost u prevladavanju problema. Nužno je u odgojno-obrazovnom procesu njegovati, poticati razvoj kreativnosti različitim načinima izražavanja.

Postoji velik broj definicija kreativnosti, no taj složeni fenomen još uvijek nije dubinski razriješen i do kraja istražen. Nola (1987) navodi kako je kreativnost nešto nepredvidivo, novo, motivacija za realizaciju nečega što je do tada bilo neviđeno. Takvo stvaralaštvo je potrebno i nužno kako bi se razvijao život.

Srića (2017) smatra da nema općeprihvaćene definicije kreativnosti, stoga navodi više njih. Kreativnost definira kao stalno generiranje novih, originalnih ideja. Isto tako razgraničava pojmove kreativnost i inovacija koje mnogi u svakodnevnom govoru koriste kao sinonimi. „...kreativnost je podloga za inovacije, a inovacije su primjena kreativnosti“ (Srića, 2017, str. 68).

Kreativnost, na latinskom jeziku *creatus*, u prijevodu znači *koji je nastao*, odnosno kreiran, stvoren (Slunjski, 2013). Slunjski (2013) kreativnost definira kao mentalni proces kreiranja novih ideja, problemskih rješenja, veza između poznatih ideja ili pojmova. Kreativnost je kohezija motivacije, fleksibilnosti, radoznalosti, slobode i čovjekova kreativnog mišljenja. Povezuje ju s desnom polutkom mozga koja je uz kreativnost odgovorna i za intuiciju, fantaziju, simbole i sintezu. Isto tako, kreativnost smatra važnom u gotovo svim poljima od umjetnosti, književnosti, arhitekture, građevinarstva pa sve do ekonomije, znanosti i drugog. Bez kreativnosti, obrazovanje, znanost, ali i svakodnevni život su nezamislivi (Slunjski, 2013).

Kreativnost je rezultat unikatnog načina razmišljanja i shvaćanja svijeta. Kreativna osoba je ona osoba koja ima ideju o rješenju određenog problema koja se razlikuje od ideje većine drugih ljudi. Kreativnost se danas ne smatra osobinom pojedinca već općim ljudskim potencijalom. Drugim riječima, svi ljudi su potencijalno kreativni te se vjerovanje o urođenosti kreativnosti kod pojedinaca, treba napustiti (Lešin i sur., 2022). Cvetković Lay i Pačjak (2004) također navode da su sva djeca kreativna te da posjeduju potreban potencijal

kojega je važno probuditi i kontinuirano poticati kroz primjereno okruženje, bilo da se radi o obiteljskom domu ili odgojno-obrazovnoj instituciji. Županić BeniĆ i Vidović (2018) naglašavaju da kreativnost spada u vještine. Ona se kroz odgojno-obrazovni proces ne uči već se kreativni potencijal, koji je prisutan kod svakog djeteta, potiče. Kreativnost ima snažan utjecaj na emocionalni i kognitivni razvoj, ali i na razvoj maštovitosti. Kod djece se ukazuje na važnosti procesa koji treba biti spontan, dok se kod odraslih osoba važnost pridaje rezultatu kao relevantnom kriteriju vrednovanja kreativnosti. Upravo zbog toga se kreativnost kod djece i odraslih ne može procjenjivati prema istim kriterijima (Škrbina, 2013).

Ne mora svaka kreativna ideja postati inovacija, ali ukoliko nema kreativnosti nema ni inovacije (Srića, 2017). Kreativnost je omogućila cjelokupan napredak društva i tehnologije (Lešin, 2022; Srića, 2017). „Kreativno mišljenje i inovacije omogućili su civilizacijski napredak te poboljšali kvalitetu današnjeg života“ (Lešin i sur., 2022, str. 17).

Grgurić i Jakubin (1996) ističu kako kreativnost nije samo znanje ili skup činjenica koje možemo prenijeti djetetu putem obrazovanja. Ona je više pristup problemu, način razmišljanja i stvaralački proces.

Prema Županić BeniĆ (2021), kreativnost se može opisati kao proces koji vodi stvaranju originalnih proizvoda ili ideja koje se smatraju korisnima i prihvatljivima u društvu. Ova definicija uzima u obzir različite perspektive kreativnosti te naglašava njezinu važnost u kontekstu društvene vrijednosti i korisnosti.

Kreativnost je fenomen koji zavrjeđuje veliku pažnju, shvaćanje i dublje istraživanje (Srića, 2017). Definicije novijeg datuma ne odstupaju u velikoj mjeri od tradicionalnih koje kreativnost izjednačavaju s divergentnim, fluentnim i fleksibilnim mišljenjem, otkrivanjem novih veza i slično (Cvetković-Lay, 2004). U većini definicija ističe se kreativni pojedinac koji stvara nove produkte u novim okolnostima za društvenu dobrobit (cjelokupnog ili dijela društva). Sumirano, kreativnost se često opisuje kao sposobnost generiranja novih, originalnih ideja ili proizvoda s izražavanjem individualnosti. Ona uključuje razmišljanje izvan ustaljenih okvira i stvaranje nečega što je jedinstveno i inovativno.

4. DIMENZIJE KREATIVNOSTI

4.1. Divergentno i konvergentno mišljenje

Sredinom dvadesetog stoljeća fenomen kreativnosti zaokuplja pažnju brojnih istraživača. Joy Paul Guilforda, američki psiholog koji se bavio kreativnošću, otac je divergentnog mišljenja (Srića, 2017). On je misaone operacije podijelio na dva oblika: konvergentni i divergentni (Škrbina, 2013).

Konvergentno mišljenje je intelektualna aktivnost kojom se nastoji pronaći optimalno rješenje uz vjerovanje da postoji samo jedno smisljeno rješenje. Dijagnoze bolesti, testovi znanja i inteligencije, pitanja na kvizu ili križaljka temeljena su na konvergentnom mišljenju. Također, obrazovanje se temelji na postavci da problem uvijek ima samo jedno rješenje. Nasuprot tomu, divergentno mišljenje nije usmjereno samo na jedno rješenje problema, već su misli raspršene na više mogućnosti. Takav proces osmišljanja do sad neviđenih i novih ideja, osnovna su sastavnica kreativnog ponašanja (Škrbina, 2013). Konvergentno mišljenje može se usporediti s rješavanjem slagalice dok divergentno mišljenje nalikuje praznom platnu koje će umjetnik upotpuniti neplanski, različitim idejama koje će slijediti jedna iz druge (Srića, 2017). Djetetova spontanost upućuje ga na različite pokušaje i pravce te ju je poželjno što dulje očuvati. Spontanost djetetu omogućava utiranje putova divergentnosti i kreativnosti (Došen Dobud, 2016). Divergentno mišljenje je ključni faktor kreativnosti, a pokazuje se da je povezano s općom inteligencijom. Testovi opće inteligencije mjere različite sposobnosti obrade i znanja. Neka istraživanja ukazuju na to da kreativni pojedinci često imaju iznadprosječnu inteligenciju s kvocijentom inteligencije iznad 120. Korelacija između inteligencije i kreativnosti, mjerene divergentnom produkcijom, varira od nule do umjereno pozitivne korelacije (Lubart, 1994). Postoji vrlo malo slučajeva u kojima se kombinira niska inteligencija s visokim rezultatima na testovima divergentnog mišljenja. S druge strane, postoje pojedinci s visokom inteligencijom, ali s niskim rezultatima na testovima divergentnog mišljenja. To znači da je određena razina inteligencije potrebna za pojavu divergentne produkcije, ali sama visoka inteligencija ne jamči automatski visok rezultat prilikom mjerenja divergentnog mišljenja (Arar, Rački, 2003).

4.2. Kategorije kreativnosti

Kreativnost se dijeli u četiri kategorije, takozvana *četiri „k“*: kreativna osoba, kreativni proces, kreativno postignuće i kreativno okruženje (Isenberg, Jalongo 1997; prema Slunjski, 2013).

1. Kreativnom osobom se smatra osoba koja posjeduje neki oblik kreativnog ponašanja. Treba napomenuti kako postoje osobe koje nešto smatraju kreativnim dok kod drugih isto ne pobuđuje takvo mišljenje. Upravo zato, kreativnost se smatra posljedicom društvenog dogovora. Sukladno tome, određuje se što bi pod kreativnost spadalo, a što ne. Procjena razine kreativnosti osobe može se saznati Torensovim testom kreativnosti, autora Paula Torrencea. Također, stil kreativnosti osobe može se raspoznati testovima KAI i MBTI. KAI je test koji ispituje stilove razmišljanja osobe, dok MBTI kategorizira ponašanje pojedinca u slijedeće kategorije koje su međusobno suprotne: ekstrovertiranost – introvertiranosti, zapažanje osjetilima – intuicija, racionalnost – emocionalnost, prosuđivanje – promatranje.
2. Kreativni proces objedinjuje načine razmišljanja i djelovanje tijekom kreativnog načina ponašanja. Spomenuti proces dijeli se na pet dijelova. Započinje *pripremom*, odnosno detektiranjem problema i istraživanjem segmenata tog problema, zatim slijedi *inkubacija* koja je odgovorna za podsvjesno razmišljanje, ali bez iskazivanja vidljive reakcije. Nakon toga se javlja predosjećaj o mogućem rješenju. Slijedi faza *iluminacije*, odnosno uvida gdje se kreativna ideja oslobađa iz podsvijesti s poznatim uzvikom: „Joj, kako se toga prije nisam sjetio?“. Ideja se priopći te se o njoj promisli i na poslijetku se pokušava primijeniti.
3. Kreativni produkt je dio kreativnog procesa, odnosno rezultat koji se ostvaruje, a može se odnositi se na pjesmu, ideju, naslikanu sliku ili slično. Njegova razina inovativnosti i uporabljivosti može varirati. Kreativnost je sposobnost koja je odgovorna za odlučivanje je li nešto korisno ili ipak nije.
4. Kreativno okruženje, bilo da se radi o fizičkoj ili socijalnoj okolini (kreativnog) pojedinca, diktira način događanja kreativnog procesa, kao i nastajanje kreativnog produkta. Isto tako, raznovrsni materijali su preduvjet za kreativno izražavanje. Kreativno okruženje ne znači samo ponuda raznovrsnih materijala, veliku ulogu ima i sloboda, otvorenost, povjerenje, preuzimanje rizika i slično (Slunjski, 2013).

4.3. Odrednice kreativnosti

Osnovne odrednice kreativnosti su: originalnost (izvornost), fluentnost (protočnost), fleksibilnost (prilagodljivost) i elaborativnost (izvedivost) (Cvetković Lay i Pečjak, 2004, Škrbina, 2013). Uz prethodno navedene odrednice kreativnosti Grgurić i Jakubin (1996) dodaje još dvije, a to su: redefinicija i osjetljivost na probleme.

Originalnost je specifična po tome što omogućava otkrivanje posve novih ideja, metoda ili mišljenja.

Fluentnost je karakteristika pojedinca koji s lakoćom i maštovitošću barata mnoštvom ideja ili odgovora.

Fleksibilnost se očituje brzim pronalaženjem drugačijeg rješenja ili ideje.

Elaborativnost kao dio konvergentnog mišljenja, vidljiva je u posljednjoj etapi kreativnog procesa u kojoj se utvrđuje uspješnost, uporabljivost i izvedba produkta stvaralačkog mišljenja (Cvetković Lay i Pečjak, 2004).

Redefinicija označava nov način uporabe likovnih sadržaja promjenom materijala, ritma, veličine, strukture, drugačijeg redoslijeda dijelova i slično, a osjetljivost na probleme označava kako pojedinac ima sposobnost pronalaska likovnih problema (Grgurić i Jakubin, 1996).

5. POTICANJE KREATIVNOSTI

„Djetetu treba omogućiti da svijet oko sebe promatra *široim otvorenih očiju*, te da sve svoje doživljaje izražava kreativno i nesputano“ (Slunjski, 2013, str. 52).

Razdoblje rane i predškolske dobi idealno je za cjelokupan djetetov razvoj jer se to razdoblje smatra razdobljem visoke razine plastičnosti. Tada je od iznimne važnosti stvoriti stimulirajuće okruženje bez postavljanja određenih očekivanja i pravila jer samo tako oblikovano okruženje uvelike utječe na optimalan razvoj kreativnosti (Lešin i sur., 2022). Doba djetinjstva je *zlatno doba* za razvoj i poticanje kreativnosti uz uvjet osiguravanja stimulirajućeg okruženja (Cvetković Lay i Pečjak, 2004).

Došen Dobud (2016) mišljenja je da svaka normalno razvijena osoba posjeduje barem neki vid kreativnosti te da odrasla osoba svojom kreativnošću može utjecati na poticanje kreativnosti kod male djece.

Velimir Srića (2017) ističe važnost kreativnosti. Navodi kako ona ima velik utjecaj na ponašanje i ljudske vrijednosti. Kreativnim rješenjima, poput, primjerice, glazbene kante skandinavskog inovatora može se potaknuti djecu, ali i odrasle da svoju lošu naviku bacanja smeća po ulici zamijene bacanjem smeća u glazbenu kantu koja kada smeće dotakne njezino dno, proizvede zvuk. To je sjajan primjer kako potaknuti pojedinca na brigu za okoliš, ali i mijenjanja nepoželjnog ponašanja u poželjno. Ovo je dokaz kako kreativnost može utjecati na ponašanje pojedinaca (Srića, 2017).

Danas postoje i slikovnice koje na zanimljiv način mogu probuditi kreativnost i maštu, a jedna od njih je i slikovnica *Kreativni predškolci* u kojoj autorica Bonilla (2017) čitatelju na samoj naslovnoj strani poručuje da promatra okolinu te na taj način hrani svoju kreativnost i nikada ne prestane crtati. Kod djece podiže svijest o kreativnosti. Usmjerava ih na razmišljanje što potiče razvoj kreativnosti koju će koristiti u smišljanju onoga što će nacrtati iz obične packe na papiru. Te packe različitih boja, oblika i tekstura u dječjoj glavi mogu postati različite životinje ili vanzemaljci. Iste će prenijeti na papir koristeći maštu i kreativnost. Kroz cijelu slikovnicu naglašeno je hranjenje i njegovanje kreativnosti. Svoju inspiraciju mogu pronaći u prirodi promatranjem i otkrivanjem te iste interpretirati raznovrsnim likovnim tehnikama. Slunjski (2013) ističe važnost kreativnosti, odnosno osobine koju treba njegovati.

Poticanje razvoja kreativnosti kod pojedinca uključuje podržavanje samostalnog stvaranja ideja, prihvaćanje i cijenjenje originalnih rješenja, te postavljanje alternativnih pitanja (*Možemo li drugačije?; Možeš li nešto doraditi?*) i ohrabrivanje pronalaska raznovrsnih kreativnih rješenja. Također, pružanje različitih varijacija na temu, kao što su promjena kreativnog medija ili redefinicija boje i oblika, može potaknuti kreativno izražavanje pojedinca (Škrbina, 2013).

Đuranović, Klasnić i Matešić (2020) smatraju da bi se potaknuo dječji kreativni potencijal, važno je razvijati njihova osjetila. Odrasli trebaju stvoriti okruženje u kojem će djeca imati priliku dodirivati predmete i osjetiti njihove karakteristike poput topline, mekoće ili hrapavosti. Primjerice, treba im omogućiti da mirišu različite cvjetove i slušaju različite zvukove u prirodi. Važno je poticati djecu da promatraju, razmišljaju, raspravljaju s drugima i surađuju. Procjena dječje kreativnosti često je izazovna jer se ona najčešće iskazuje kroz igru, spontanom sudjelovanjem i izražavanje kroz različite oblike umjetničkih aktivnosti.

Sukladno UNESCO-vim Smjernicama za umjetnički odgoj (2006) svaki pojedinac posjeduje maštovitost, kreativnost i inovativnost te ih je važno njegovati i primjenjivati. Svaki profesionalac mora težiti kontinuiranom usavršavanju kako bi se osnažio za prihvaćanje kulturalnih različitosti, ali i biti pripremljen na poticanje razvoja kreativnosti, kritičkog i inovativnog potencijala kod djece. „Kao što je Sir Ken Robinson primijetio, maštovitost je obilježje ljudske inteligencije, kreativnost je primjena maštovitosti, a inovativnost zaključuje proces uporabom kritičke prosudbe u primjeni neke ideje“ (UNESCO, 2006, str. 6).

5.1. Odgojitelj kao kreator i poticatelj

Odgojitelj u oblikovanju odgojno-obrazovnog procesa ima neprocjenjivu ulogu. Njegov pristup oslobođen je unaprijed definiranim očekivanjima od djece. Kod djece nastoji poticati maštu, originalnost, inicijative i stvaralaštvo u svakom pogledu (Slunjski i sur., 2016). Svojom implicitnom pedagogijom oblikovanom odgojem u obitelji, ali i institucijama tijekom formalnog i kasnijeg cjeloživotnog obrazovanja te stavovi, uvjerenja i vrijednosti, određuju put odgojiteljevih intervencija, kao i njihovu uspješnost. Odgojitelji svoju stručnost potvrđuju organiziranjem odgojno-obrazovnog rada humanističkim usmjerenjem koji se temelji na stajalištu da je dijete jedinstveno, neponovljivo i različito od drugih. Oni svojom otvorenosću,

fleksibilnošću i nekonvencionalnošću dopuštaju djeci kreativnost i originalnu preradu čime dokazuju svoju suvremenost (Lešin i sur., 2022). Županić Benić i Vidović (2018) naglašavaju da nije dovoljno znati samo razvojne karakteristike djeteta već se stručnost odgojitelja ogleda u njegovom znanju i kompetencijama potrebnima za poticanje kreativnosti kod djece.

Razvoj kreativnosti djeteta uvelike ovisi o modelima koje oponaša, prati i kojima vjeruje. Ti modeli su naravno roditelji, ali kasnije i odgojitelji čija kreativnost može imati velik utjecaj na razinu kreativnosti djeteta. Kreativnost odgojitelja pod utjecajem je okoline, kolega s kojima razmjenjuje iskustva, plaće ali i drugih ekstrinzičnih motivatora. No, intrinzična motivacija je ona koja u najvećoj mjeri odlučuje o zalaganjima odgojitelja da kod djece potaknu kreativnost. Ta motivacija znatno ovisi o odgojiteljevom zadovoljstvu poslom i radom s djecom te rezultira mjerom u kojoj će on biti predan i ulagati napore u unaprjeđenje svoje prakse. Također, odgojitelji trebaju ulagati vrijeme i u vlastito usavršavanje, putem radionica, edukacija, čitanja literature i raznih drugih izvora jer jedino tako doprinose razvoju djetetovih potencijala, ali i vlastitih (Somolanji i Bognar, 2008).

Neki vjeruju kako je djeci kreativnost urođena te ju izražavaju na različite umjetničke načine. Vođeni Reggio vjеровanjem kako djeca govore „stotinu jezika“ postavlja se pitanje koliko će jezika tijekom odrastanja zadržati, a koliko izgubiti. Odrasli su ti koji su u velikoj mjeri odgovorni o krajnjem ishodu (Slunjski, 2013).

Djeca svoju kreativnost izražavaju primjerice u dramskim igrama, igrama riječima, glazbenim igrama, igrama tijelom, likovnim igrama, igrama materijalom, ali i matematičkim igrama, na način da koriste različite *umjetničke jezike* (Nola, 1987). Dramska igra s lutkama, igre riječima i ostale igre ne iziskuje enormne prostore, nego odgojitelja koji je povrh svega kreativan, entuzijastičan, motiviran, želi i može osigurati vrijeme potrebno za realiziranje (Lešin i sur., 2022).

Kreativno izražavanje kod male djece može se poticati kroz upotrebu posebnog likovnog pribora, poput velikih drvenih bojica, sigurnih boja za slikanje prstima, velikih kistova, velikih listova papira i tijesta za igru. Ovaj pribor pruža djeci nova senzorna iskustva i prilike za kreativno izražavanje. Na primjer, trganje papira također može pružiti zanimljivo taktilno i zvučno iskustvo koje potiče kreativnost (Stokes Szanton, 2005).

Slunjski (2013) smatra sljedeće poticaje korisnim u razvoju kreativnosti:

- poticati čuđenje, odnosno istraživanje i stjecanje iskustva manipuliranjem raznovrsnim (izražajnim) materijalima
- ojačavati umjetničke i istraživačke sposobnosti
- osnažiti urođenu sklonost djeteta da promatranjem i čuđenjem uočava detalje
- pobuditi kod djece inicijativu u stvaralaštvu
- poticati djecu na uporabu različitih (izražajnih) materijala
- poticati ih na prosuđivanje o novim stavovima i mogućnostima izražavanja

Sve ono što se nađe u djetetovoj okolini motivirat će ga na istraživanje i kreativnost. Količina inventivnosti varira od djeteta do djeteta, pa postoje ona djeca koja se izražavaju s lakoćom, ali i ona koja se teže izražavaju. Odgojitelj tu ima važnu ulogu, a to je da ponudom različitih materijala, predmeta i ideja, motivira i potiče dječji interes za izražavanje na različite načine (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006). Uključivanje odgojitelja u dječjim aktivnostima poželjno je, ali dozirano, nenametljivo i promišljeno. Optimalno je uključiti se onda kada aktivnosti stagniraju te time poticati daljnji razvoj aktivnosti. Tada se odgojitelj uključuje kao ravnopravan partner. Treba izbjegavati kontrolu, zahtjeve i izravno poučavanje, a usmjeriti se na kreiranje stimulativnih uvjeta u okruženju (Miljak, 2009). Lešin i suradnice (2022) ističu da uključivanje odgojitelja u konačnici ne bi trebalo dovesti do ugrožavanja realizacije, strukture ili autorstva nad igrom ili aktivnošću. U tom slučaju, spriječit će se potencijalno narušavanje samostalnosti, originalnosti, inicijative djeteta, ali i zadovoljstvo vlastitom kreacijom. Došen Dobud (2016) ističe važnost odgojiteljevog zauzimanja uloge poticatelja kojom on ne samo da nudi ideje, potrebne materijale, vrijeme i prostor već ih potiče te pomno prati njihovo ostvarenje. Prilikom kreiranja okruženja i osmišljavanja aktivnosti odgojitelj ima na umu oblikovani, poluoblikovani i neoblikovani materijal. U današnje vrijeme sve se više teži materijalima koji se mogu reciklirati. Vođeni tom činjenicom, odgojitelji mogu iskoristiti priliku i uključiti roditelje u prikupljanje takvog materijala jer je on najčešće lako dostupan i u većini slučajeva besplatan. Popis potrebnih materijala se preporuča staviti na oglasnu ploču kako bi bio vidljiv svim roditeljima. Također, uz materijale mogu postaviti i primjere aktivnosti s uputama i opisom, koje roditelji mogu provoditi s djecom kod kuće. Tako će ih se potaknuti na stvaranje uvjeta za poticanje kreativnosti i u obiteljskom domu kroz prikupljanje i korištenje materijala, ali i provedbom aktivnosti (Rothschild i Daniels, 1999).

Odgojiteljeva uloga je iznimno važna jer oni ohrabrivanjem, otkrivanjem, podupiranjem i motiviranjem dječjeg stvaralaštva podržavaju i potiču razvoj kreativnosti u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Uz to, odgojitelj prateći interese i mogućnosti djeteta treba omogućiti dostupnost i raznovrsnost materijalnih poticaja jer će jedino tako podržati razvoj kreativnih i likovnih sposobnosti djeteta. Pristupanje djetetu treba biti holističko te mu se treba omogućiti sloboda u kreativnom stvaranju i umjetničkom doživljaju kako bi ono ostvarilo svoj puni potencijal (Lešin i sur., 2022). Renzulli (1992; prema Cvetković-Lay, 2004) kao odlike najboljih odgojitelja navodi poticanje kreativnosti, osiguravanje širokog spektra mogućnosti izbora, uvažavanje neuvriježenih stajališta i pogleda, nagrađivanje divergentnog mišljenja, vođenje skupine na neformalan način.

Iako odgojitelji ne mogu u potpunosti utjecati na to hoće li dijete biti kreativno ili neće, mogu stvoriti okruženje koje potiče kreativnost i pripremiti prikladne aktivnosti i materijale za djecu koja žele istraživati i izražavati se na kreativan način. Nedostatak takvih uvjeta može ometati razvoj kreativnosti kod djece (Smith, 1996 prema Đuranović, Klasnić, Matešić, 2020).

5.2. Roditeljsko poticanje kreativnosti

Roditelji bi trebali biti aktivni sudionici u odgojno-obrazovnom procesu, zbog sebe, ali ponajviše zbog vlastitog djeteta. Postavljanjem pitanja odgojiteljima, izražavanjem vlastitog mišljenja, zainteresiranošću za rješavanje problema i zajedničkim planiranjem, roditelji ulažu u bolje razumijevanje djetetova ponašanja i njegovih potreba. Takvim aktivnim sudjelovanjem stvara se čvrst most između odgojno-obrazovne ustanove i obiteljskog doma koji prerasta u partnerski odnos s obostranim zadovoljstvom. Također, roditelj je dobrodošao u skupini te svojim dolaskom može oplemeniti svoja znanja o djetetu i njegovom boravku u skupini, ali isto tako može pridonijeti i iznošenjem vlastitih znanja i iskustva cijeloj vrtićkoj skupini (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006). Roditelji mogu utjecati na razvoj djetetove kreativnosti poticanjem istraživanja i postavljanjem pitanja. Ohrabriti dijete da postavlja pitanja, istražuje različite teme i potiče znatiželju prema svijetu oko sebe. Slunjski (2013) smatra da roditelji imaju tendenciju da stalno ispravljaju djecu kako bi time potaknu usvajanje enormne količine novih znanja s ciljem da dijete u budućnosti ne izlazi izvan okvira i tako doživljava neprihvaćenost okoline. Ipak, postoji manji broj onih roditelja koji znaju potaknuti stvaralačke ideje i njihovu realizaciju kod djece, a mizerno mali broj onih koji će se uključiti i

skupa s djecom sudjelovati u tome (Slunjski, 2013). Nasuprot tome, kreativnost mogu poticati na vrlo jednostavne načine, odnosno mogu ih uvrstiti u svoju dnevnu rutinu, primjerice promatranjem umjetničkih djela, posjećivanjem muzeja, galerija, kazališta, razgovorom s umjetnikom koji će motivirati dijete kroz razgovor o nastajanju djela (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006) .

Cvetković-Lay (2004) kroz „Projekt prevencije neprihvatljivog ponašanja darovite djece“, pokrenut 2000. godine, iznosi rezultate anketnog ispitivanja provedenog među roditeljima bez dodatne edukacije o kreativnosti. Naime, roditelji kao jednu od važnih znakova djetetove potencijalne darovitosti ističu izraženu kreativnost. Kreativnost djeteta poistovjećuju s *„kombiniranjem materijala na originalan način; način rješavanja problema; zanimljiva, originalna pitanja i odgovori; originalan način; stalno tvrde da će nešto novo izumiti; likovna i verbalna kreativnost“*. Isto tako, navode da kada je dijete kreativno ono se satima može baviti temom koja ga interesira te da mu je pažnja dugi period usmjerena na isto.

6. KREATIVNO IZRAŽAVANJE

Djeca rane i predškolske dobi na kreativan način iskazuju poimanje okoline (Lešin i sur., 2022). U dramskoj igri djeca se uživljavaju u ulogu lika, osjećaju njegove osjećaje, misle o onome što lik voli ili ne voli te isto manifestiraju mimikom, pokretima tijela i ostalim načinima izražavanja (Slunjski, 2013). Osmišljavanje scenografije podrazumijeva korištenje prostora i njegovo prilagođavanje, pripremanje, oplemenjivanje i izmjenjivanje, dok izrada kostima podrazumijeva odabir materijala i tehnika koje će djeca primijeniti u tom kreativnom procesu. Proces osmišljavanja i realiziranja dramske predstave u vrtiću je kreativan i maštovit izraz djece uključene u nju, ali i prilika za izražavanje i unaprjeđenje razine istih (Lešin i sur., 2022). Poticajno glazbeno okruženje koje je obogaćeno različitim udaraljka, bubnjevima, šušalicama, zvečkama napunjenima rižom, kamenčićima ili čak beznačajnim predmetima, mogu poslužiti u razvoju glazbenog jezika. Djeca će svoju kreativnost manifestirati kroz manipulaciju navedenim predmetima kojima će improvizirati različite vrste zvukova i tonova korištenjem pravih ili improviziranih glazbala, pjevušenjem, pljeskanjem, pucketanjem (Slunjski, 2013). Glazbene aktivnosti povoljno utječu na razvoj kreativnosti kod djece, ali i povećavanju samopouzdanja, socio-emocionalnog i spoznajnog područja. Isto tako, glazba je izvrstan medij koji kreativni odgojitelji mogu iskoristiti u pristupu djeci jer će upravo tako djeca na najprimjereniji način spoznavati i učiti. Moguća je i interdisciplinarnost te se glazbena podloga može primijeniti i tijekom likovnih aktivnosti u kojima djeca neverbalno prenose osjećaje ili plesnih, ritmičkih, imitativnih, slušnih i mnogih drugih igara (Lešin i sur., 2022). U plesnim koreografijama u kojima se užive i ne ponavljaju striktno zadane korake, njeguju kreativnost i prirodne izražajne mogućnosti. Što se više oslanjaju na svoju kreativnost i što im se više dopušta sloboda izražavanja tijelom, to su im artikulacijske mogućnosti veće (Slunjski, 2013). Centar za likovno izražavanje djeci pruža radost i zadovoljstvo te potiče njihovu kreativnost, radoznalost, maštu i inicijativu. Kroz istraživanje različitih materijala i medija, djeca razvijaju svoje likovne vještine i istraživački duh. U centru koriste različite materijale poput boja, glinu, drvene bojice, flomastere, konac, kistove, kolaž papir i drugo. Djeca stvaraju dvodimenzionalna i trodimenzionalna djela, slikaju, crtaju, grade. Također im se pruža prilika da promatraju umjetnička djela i razgovaraju o umjetnosti. Ove aktivnosti potiču djecu da izraze svoje preference, zadovoljstva i razumijevanje utjecaja umjetnosti na njih (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006).

Kreativnost uključuje proces i produkt koji su usko povezani, ali ne nužno istovjetni. Divergentno mišljenje je ključan proces za stvaranje novih likovnih djela, koje zahtijeva iskustvo, znanje i sposobnost povezivanja različitih dijelova iskustva. Što je veći i raznolikiji taj temelj znanja, veća je mogućnost stvaranja originalnih i kreativnih djela. Kod djece se može očekivati više kreativnog procesa u likovnom izražavanju nego kreativno realiziranih likovnih produkata (Grgurić, Jakubin, 1996).

7. UTJECAJ PROSTORNO-MATERIJALNOG OKRUŽENJA NA RAZVOJ KREATIVNOSTI U ALTERNATIVNIM KONCEPCIJAMA

7.1. Waldorfska pedagoška koncepcija

U Waldorfskom ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, poticanje kreativnosti djece igra ključnu ulogu. Waldorfska pedagogija, koja se temelji na antropozofijskim načelima austrijskog filozofa Rudolfa Steinera, ističe tročlanu povezanost tijela, duha i duše (Valjan Vukić i Miočić, 2014). Odgajati dijete prema waldorfskoj pedagogiji znači poticati njegov razvoj, pomoći mu da otkrije i razvije svoje talente te da bude sposobno koristiti svoje misli, osjećaje i djelovanje u susretu s novim izazovima i postizanju ciljeva (Valjan Vukić, 2012). U waldorfskom vrtiću, tijekom pedagoške godina prati ritam izmjene godišnjih doba te se sukladno tome organiziraju dani, odnosno vrijeme i aktivnosti unutar njih. Izmjene godišnjih doba se odražavaju i na uređenje prostora i ponuđene materijale u njemu. Obilježavanje različitih svetkovina omogućavaju istraživanje duhovne strane (slika 11.) kao i održavanje običaja svojih korijena (Berket i Valjan Vukić, 2018).

Slika 11. Adventski vrt u Waldorfskoj skupini Dječjeg vrtića Vjeverica

Izvor: osobna arhiva

Odgajatelj ima ključnu ulogu u waldorfskoj pedagogiji i ne može biti zamijenjen, dok se okruženje djeteta obogaćuje prirodnim materijalima kako bi se potaknula mašta, kreativnost i radne navike, koristeći jednostavne predmete ručno izrađene od platna, drva, voska i drugih prirodnih materijala (Matijević, 2001). Waldorfska pedagoška koncepcija poseban značaj daje poticanju djetetovog umjetničkog i kreativnog senzibiliteta, prilagođavanju dnevnog plana cjelokupnom razvoju djetetove ličnosti, fokusiranje na poticanje posebnih talenata u određenim područjima te uključivanje aktivnosti poput euritmije i životno-praktičnih aktivnosti (Valjan Vukić, 2014). Umjetnost, slikanje, crtanje i modeliranje su važni u Waldorfskom pristupu za poticanje kreativnosti. Djeca imaju slobodu izražavanja kroz boje, oblike i teksture, dok odrasli pružaju minimalno usmjeravanje. Glazba i pokret također igraju važnu ulogu, potičući djecu na sudjelovanje, pjevanje, sviranje jednostavnih instrumenata i izražavanje ritma kroz ples, razvijajući osjetljivost za zvuk, ritam i pokret te potičući kreativni izričaj (Valjan Vukić i Miočić, 2014).

Waldorfski vrtići naglašavaju važnost osjetilnog iskustva u razvoju djeteta. Oni pružaju okruženje obogaćeno različitim senzornim materijalima i iskustvima kako bi potaknuli djetetove osjetilne sposobnosti i percepciju svijeta oko sebe. Važno je napomenuti da se u waldorfskim vrtićima pridaje važnost prirodnim materijalima poput drva, vune, kamena, prirodnih tkanina i jednostavnim oblicima koji potiču kreativnost i maštovitost djeteta. Osim toga, ti materijali imaju autentičnu teksturu, miris i osjećaj koji pružaju djetetu bliskost s prirodom i potiču osjetilni doživljaj. Waldorfska pedagogija promiče jednostavnost igračaka kako bi potaknula djetetovu maštu, kreativnost i individualnost. Umjesto kompleksnih i predefiniраниh igračaka, daje se prednost jednostavnim materijalima poput drva i tkanina (slika 12.). Primjerice, tkanine poput svilenih marama mogu postati ogrtači ili plaševi. Djeci nije potrebna gomila nefunkcionalnih igračaka (Seitz, Hallwachs, 1997).

Slika 12. Drvene igračke u Waldorfskoj skupini (Seitz, Hallwachs, 1997).

Prema Ayresu (2002), djeca često više uživaju u igri sa svakodnevnim predmetima poput žice, plahti i drugih kućanskih predmeta nego sa skupim igračkama. Takvi predmeti povoljno utječu na razvoj kreativnosti i mašte djeteta. Osim toga, dijete se može nesmetano i bezbrižno igrati s njima, bez brige o trajnosti i oštećenju istih. U Waldorf pedagogiji, igračke često imaju minimalne detalje na licu kako bi pružile djetetu veću slobodu u interpretaciji i izražavanju vlastitih osjećaja. Primjerice, lutke mogu imati minimalne crte lica ili biti bez detalja (slika 13.), čime se potiče djetetov razvoj empatije i kreativnosti (Seitz, Hallwachs, 1997).

Slika 13. Lutke bez izraženih detalja na licu u Waldorfskoj skupini Dječjeg vrtića Vjeverica

Izvor: osobna arhiva

7.2. Reggio pedagoška koncepcija

Reggio pedagogija slovi kao pedagogija koja ima snažan utjecaj na cjelovit djetetov razvoj. Dijete je individua koja na aktivan, kreativan i kompetentan način govori „stotinu jezika“. Drugim riječima, ono na različite načine iskazuje svoje ideje, osjećaje i misli. Reggio pedagogija, ili kako ju još nazivaju, *pedagogija slušanja*, teži za time da svako dijete bude saslušano i uvaženo te da se njeguju njegovi potencijali i zajedništvo s drugima. Prakticiranje projektnog oblika rada, vođenje pedagoške dokumentacije, pridavanje posebne pažnje koncipiranju okruženja, partnerski odnos obitelji, odgojitelja s kolegama, neke su postavke karakteristične za ovu alternativnu pedagošku koncepciju (Nenadić-Bilan, 2014). Slunjski i suradnici (2012) navode kako Reggio pedagogija zastupa stav da je prostor treći odgojitelj. Sukladno tome, smatraju da odgojitelji kontinuiranim ulaganjem u svoj profesionalni razvoj pridonose kvalitetnoj odgojno-obrazovnoj praksi. U Reggio pedagogiji uređenju prostora daje se veliki značaj. Ponajprije u arhitektonskog planiranja, zatim izboru boja i osvjetljenja. Svijetle boje zidova naglašavaju dojam osvjetljenosti, a živost boja dijete unosi svojom odjećom, predmetima, uradcima i materijalima. Dijete u prostoru ima potpunu slobodu kreativnog izražavanja, interakcije i komunikacije s drugima. Prostor djetetu osigurava samostalnost istraživanja i otkrivanja kroz pomno odabrane materijale i namještaj, ali i samu organizaciju multisenzornih prostora. Za pohranu materijalnih poticaja koriste se prozirne kutije radi lakšeg doseganja i odabira. U Reggio skupini neoblikovani materijali dominiraju u odnosu na oblikovane s ciljem proširenja iskustva djece kao i interakcijama među djecom. Posebna pažnja pridaje se pozicioniranju zrcala kako bi djeci omogućilo percepciju sebe u odnosu na okruženje u kojemu obitava (Nenadić-Bilan, 2014). Po prvi put u povijesti, ovaj koncept omogućava djetetu pravo izbora aktivnosti i istraživanja vođenim vlastitom znatiželjom. Samim time dijete postaje aktivni sudionik vlastitog razvitka (Hajdin, 2011). Stimulativno okruženje treba koncipirati tako da kod djeteta izazove interes za istraživanjem i korištenjem osjetila pri manipulaciji poticajima u okolini. Također, teži se „multisenzoričnosti“ okruženja, odnosno okruženja koje će djecu poticati na istraživanje i uporabu senzoričkih modaliteta, a to su: istraživanje tekstura, mirisa, zvukova, tonova, melodija i slično (Slunjski, 2008). Tako koncipirano okruženje izazvat će kod djece mnoge osjetilne dojmove (Lešin i sur., 2022).

Slika 14. Multisenzorično okruženja Reggio skupine Dječjeg vrtića Dječja igra

Izvor: <https://djecja-igra.hr/galerija-vrbani>

Svaki Reggio vrtić u talijanskoj pokrajini *Reggio Emilia*, posjeduje atelje u kojem djeca ovladavaju komuniciranjem *jezikom umjetnosti*. Ateljei obiluju *izražajnim medijima* koji pomažu da izražavanje i komunikaciju temeljenu na *jeziku umjetnosti*, dovedu na višu razinu. U posjet im dolaze i umjetnici ateljeristi koji rade uz odgojitelje (Slunjski, 2013). Nenadić-Bilan (2014) navodi da je baš atelje treći odgojitelj jer je koncipiran poput laboratorija ili radionice gdje dijete ima slobodu istraživati, kreativno i maštovito se izražavati. Hajdin (2011) ističe kako se Reggio koncept provodi u mnogim vrtićima diljem svijeta te kako se niti u jednoj zemlji ne realizira i koncipira na jednak način. Prostori dječjih vrtića svojom organizacijom i opremom stimuliraju dječju kreativnost i istraživački nagon. Raznovrsni materijali, sloboda odabira prostora podržavaju interakciju, komunikaciju, rasprave među djecom, djecom i odgojiteljima, različitosti između pojedinaca. Zadaća odraslih je razumjeti

dječje poimanje svijeta koje manifestiraju kroz različite aktivnosti i produkte, primjerice, crteža, instalacija, interpretacija, konstrukcija i slično.

Reggio koncepcija, u usporedbi s ostalim alternativnim koncepcijama, u najvećoj mjeri njeguje djetetovo kreativno izražavanje. Dijete kreativnim izražavanjem iznosi svoja razmišljanja, spoznaje i djelovanja. U predškolskom odgoju i obrazovanju prednost se daje umjetničkom izražavanju u odnosu na predmatematičke ili predčitalačke aktivnosti (Nenadić-Bilan, 2014).

Slika 15. Prostorno-materijalno okruženje Reggio skupine Dječjeg vrtića Igra (Slunjski i sur., 2022)

7.3. Montessori pedagoška koncepcija

Koncept Marije Montessori počiva na pretpostavci da djeca posjeduju urođen kapacitet za samorazvoj koji će u konačnici doživjeti procvat u posebno pripremljenoj sredini. Načelo ove pedagogije „Pomozi mi da to učinim sam“ aludira na osiguravanje uvjeta za slobodnim afirmiranjem djeteta lišenog autoritarnog vođenja odraslih (Lešin i sur., 2022). Iako se Montessori obrazovanje temelji na međudjelovanju triju faktora, a to su dijete, okolina i odrasla osoba, dijete je zaslužno za vlastito učenje, ali pod uvjetom da ima potporu okoline i

odrasle osobe. Dijete od rođenja do svoje šeste godine ima upijajući um s naglaskom da od rođenja do treće godine usvaja informacije nesvjesno (Davies, 2022). Valjan Vukić (2012) ističe važnost djetetova suodnosa s kvalitetno osmišljenim i organiziranim okruženjem. Pod time smatra da ponuđeni i dostupni materijalni poticaji trebaju odgovarati dječjim razvojnim potrebama i interesima. Potrebno je koncipirati okruženje koje će sadržavati segmente koji će poticati vježbu i razvoj osjetila. Vježbanje osjetila mora biti spontano i slobodno kroz opipavanje, mirisanje, stiskanje, gužvanje, rastezanje, gledanje, slušanje i slično. Prethodno navedeno, primjeri su prirodnog načina djetetova istraživanja i otkrivanja. Osjetilna percepcija okoline od iznimne je važnosti, ukoliko se dijete ne koristi vlastitim osjetilima pri percepciji svijeta oko sebe, dopušta im da ona zakržljaju. Osjetilna percepcija ujedno je i temelj ove pedagoške koncepcije. Od velikog značaja su prve dvije godine, neovisno obitava li dijete u obiteljskom domu, u predškolskoj ustanovi ili objema (Došen Dobud, 2016). Montessori didaktički materijali predstavljaju srž pripremljenog okruženja. Odgojitelj ponudom, takvog materijala potiče samostalnost i inicijativu, a materijal u većini slučajeva *kontrolira pogreške*, odnosno omogućava da dijete samostalno uvidi pogrešku te ju samostalno i ispravi. Didaktički materijal ponuđen je na otvorenim i niskim policama na pristupačan i pregledan način. Odgojiteljeva uloga je da mijenja okruženje, odnosno da ga prilagođava vremenu i autentičnim potrebama djetetova razvoja (Buczynski i sur, 2019). Umjesto da diktira ili nameće svoje ideje, odgojitelj u Montessori konceptu postaje facilitator koji podržava djetetovu samostalnost i slobodan izbor. On pruža podršku, inspiraciju i povjerenje djetetu da istražuje i izrazi svoju kreativnost. Vrlo je važno da osigura dovoljno velik izbor kvalitetnih materijalnih poticaja primjerenih uzrastu i interesima djece. Načelo pripremljene okoline još je jedno načelo od iznimne važnosti u ovoj koncepciji. Namještaj u prostorijama vrtića dizajniran je tako da odgovara potrebama male djece, a ne odraslima. Materijali i sam prostor mijenja se u skladu s promjenama godišnjih doba te im na taj način omogućava da otkrivaju svijet oko sebe. Materijali su razvrstani od lakših ka zahtjevnijima. Nepotrebno je pretrpavati police materijalima bez smisla (Seitz i Hallwachs, 1997). Montessori (2003) indicira kako okolina osnažuje biće i olakšava mu razvojni put, a bitan dio nje je i odrasla osoba. Odgojitelji i roditelji bi trebali okolinu prilagoditi razvojnim potrebama djeteta smanjujući prepreke na minimum. Prethodno navedeno ne znači da trebaju zamjenjivati dijete u premošćivanju barijera, nego ga pustiti da ih sam obavi jer je to put koji treba proći da bi doseglo stanje zrelosti. Smisljeno ponuđen materijal omogućava djetetu slobodu izbora načina na koje će ih koristiti. To potiče djetetovu maštovitost, samostalnost i

kreativnost u pristupu materijalima, kao i sposobnost samostalnog pronalaženja rješenja (Seitz i Hallwachs, 1997). Odgojitelj ima važnu uloga u stvaranju okruženja koje potiče kreativnost i omogućava razvoj potencijala i kreativnog izražavanja djeteta. On mora posjedovati stručno znanje, kompetencije, kritičko razmišljanje, spremnost na eksperimentiranje i inovacije te praktične vještine iz metodologije pedagoškog istraživanja kako bi bio uspješan u poticanju cjelokupnog razvoja djeteta. Kreativni odgojitelj svojim primjerom potiče djecu i razvija vlastitu kreativnost, koristeći metode i tehnike koje potiču kreativnost. Stvarajući poticajno okruženje, podržavajući kreativan rad, potičući dijalog s djecom, postavljanjem poticajnih pitanja, dajući im slobodu odabira aktivnosti i najvažnije, fokusirajući se na proces stvaranja, potiče se kreativnost i uživanje djece u zadacima (Gomerčić, 2020).

Slika 16. Kutić Engleske u Montessori skupini Dječjeg vrtića Bukovac

Izvor: osobna arhiva

8. OMETANJE RAZVOJA KREATIVNOSTI

Odrasli djeci ne trebaju nametati osobni način razmišljanja i viđenja stvarnosti. Također, ne treba ih usmjeravati k onome što oni smatraju bitnim jer djeca to isto možda ne smatraju bitnim. Iako ovaj zadatak odraslima nije lak, trebali bi usmjeriti snage i djecu pustiti da događajima u životu daju vlastita značenja. Primjerice, ako djetetov nacrtani automobil nema krova ili blatobrane, ne treba ga navoditi da ih nacрта. U dječjim crtežima automobila može se zamijetiti mnoštvo kružnih linija koje aludiraju na gibanje. Time dijete iskazuje kako percipira svrhu automobila te kao takvog projicira na papir. Smisao automobila je uspješno prikazan. Možda “kružni automobil“ nije materijal za katalog automobila, ali je dovoljno dobar primjer kreativnog izričaja. Djecu ne treba poučavati kako nešto prikazati bilo crtanjem, slikanjem, glumom ili građenjem jer takav način može imati štetan učinak na njihov simbolički jezik odnosno na njihovu kreativnost. Poučavanje šablonama, klišejima, stereotipima poput kućice obasjane sunce sa šest simetričnih zraka, pasivnim ponavljanjem te pohvalama za isto, koči se djetetovo neposredno opažanje i doživljavanje svijeta (Slunjski, 2013). Djetetu se ne treba ograničavati vrijeme i inzistirati na urednosti okruženja u kojemu ono stvara i istražuje i ne biti usredotočeni na krajnji rezultat već se pažnja treba pridati procesu, odnosno postupku i uloženom trudu (Davies, 2022). Ukoliko je cilj poticati razvoj kreativnosti, nepoželjno je repliciranje bilo koje vrste (Slunjski, 2013). Važno je u što većoj mjeri izbjegavati ponudu gotovih uzoraka i modela iz razloga što sputavaju njihovu kreativnost, originalnost, a samim time izazivaju i frustraciju (Hansen, Kaufmann i Walsh, 2006). Škrbina (2013) navodi da izrađivanje kreativnih produkata umjesto djece utječe negativno na djecu. Oponašanjem odraslih djeca gube prirodne načine opažanja i stvaranja, te postaju pasivna. Ispravljanje dječjih uradaka smanjuje samopouzdanje djece i može rezultirati otporom prema budućim kreativnim aktivnostima. Predlošci za bojanje s pojednostavljenim oblicima ograničavaju dječju kreativnost i sprečavaju daljnja opažanja. Izlaganje dječjih uradaka i širenje shematskih oblika među djecom ograničava njihov autentičan kreativan izraz i potiskuje kreativne potencijale jer im se nesvjesno nameću već viđeni radovi. Ocjenjivanje i uspoređivanje dječjih radova može blokirati njihovu slobodu i spontanost, a komentari ili prigovori mogu nestimulativno djelovati na dijete. Miješanje odraslih u dječje radove i pre naglašavanje vrijednosti, odnosno pretjerano pohvaljivanje, također ometaju kreativni razvoj djeteta. Zahtjevi za urednost i preciznost mogu blokirati dječje ideje. Razvoj

kreativnosti može se kočiti odgojnim postupcima i stavovima. Uklanjanjem ovih oblika ometanja oslobađaju se djetetovi stvaralački impulsi (Belamarić, 1986; prema Škrbina, 2013).

Dječja kreativnost može biti ograničena zbog tradicionalnog pristupa, straha od neuspjeha, nedostatka motivacije za poticanje kreativnosti te nedostatka radoznalosti i kritičkog razmišljanja. Grgurić i Jakubin (1996) ističu kako se ne smiju podcjenjivati dječje ideje ili ih pak smatrati krivima i neprikladnima.

Prilikom dramskih aktivnosti, odrasli svojim uplitanjem i težnjom za uvježbavanjem uloge, na način da djeca pamte i reproduciraju zadani tekst, otuđuju prostor kreativnoj igri. Što se tiče likovnog jezika, dijete izražava sve ono što ne može izraziti drugim *jezicima*. Interpretira svoje unutarnje biće, svijet oko sebe i osobno poimanje. U radu s djecom na likovnim aktivnostima i razvijanju kreativnosti, ne treba biti kritičan i nametati pravila jer to može gušiti dječju kreativnost i samopouzdanje. Umjesto toga, treba dopustiti da slobodno izraze svoje ideje i istraže različite likovne tehnike. To će potaknuti njihovo samopouzdanje, razvijanje kreativnosti i ostalih vještina (Balić Šimrak, 2010). Djecu se ne potiče da repliciraju svoju stvarnost već ih se treba pustiti da na svoj prirodan način, kreativno, prikazuju stvarnost kroz izražavanje iskustva, doživljaja, znanja i razumijevanja (Slunjski, 2013). Čak i Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) sugerira izbjegavanje uvježbavanja i ponavljanja, a usmjerava na aktivnosti koje omogućavaju kreativno stvaralaštvo.

Postoje odgojitelji koji u svome radu ne pridaju važnost stvaranju uvjeta za razvoj kreativnosti uz obrazloženje da njezino poticanje nije propisano ili da odgojitelji nisu obučeni za takav rad (Cvetković Lay i Pečjak, 2004).

9. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

9.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je procijeniti razumijevanje pojma kreativnosti među odgojiteljima te u kojoj mjeri i na koje načine odgojitelji i roditelji potiču kreativnost kod djece rane i predškolske dobi.

9.2. Problemi istraživanja u istraživanju provedenom s odgojiteljima

Problem 1: Smatraju li se odgojitelji kompetentnima za poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi?

Problem 2: Potiču li odgojitelji kreativnost kod djece?

Problem 3: Smatraju li da sva djeca posjeduju kreativni potencijal?

Problem 4: Je li kreativnost povezana s inteligencijom?

Problem 5: Provode li odgojitelji testiranje kreativnosti?

Problem 6: Utječu li alternativne koncepcije na razvoj kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi ?

9.3. Hipoteze istraživanja u istraživanju provedenom s odgojiteljima

Hipoteza 1: Većina odgojitelja (više od 50%) se smatra kompetentnima za poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi.

Hipoteza 2: Većina odgojitelja (više od 50%) potiče kreativnost na adekvatan način.

Hipoteza 3: Većina odgojitelja (više od 50%) smatra da svako dijete posjeduje kreativni potencijal.

Hipoteza 4: Većina odgojitelja (više od 50%) ne smatra da je kreativnost povezana s inteligencijom.

Hipoteza 5: Većina odgojitelja (više od 50%) ne provodi testiranje kreativnosti u skupini.

Hipoteza 6: Većina odgojitelja (više od 50%) smatra da alternativne koncepcije povoljno utječu na razvoj kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi.

9.4. Problemi istraživanja u istraživanju provedenom s roditeljima

Problem 1: Provode li roditelji aktivnosti s ciljem razvoja kreativnosti kod djece izvan odgojno-obrazovne ustanove?

Problem 2: Smatraju li roditelji važnim poticanje kreativnosti izvan odgojno-obrazovne ustanove?

Problem 3: Koriste li roditelji vanjski prostor za poticanje razvoja kreativnosti kod djeteta?

9.5. Hipoteze istraživanja u istraživanju provedenom s roditeljima

Hipoteza 1: Većina roditelja (više od 50%) provodi aktivnosti s ciljem razvoja kreativnosti izvan odgojno-obrazovne ustanove.

Hipoteza 2: Većina roditelja (više od 50%) smatra važnim poticanje kreativnosti izvan odgojno-obrazovne ustanove.

Hipoteza 3: Većina roditelja (više od 50%) ne koristi vanjski prostor u svrhu poticanja razvoja kreativnosti kod svog djeteta.

10. UZORAK ISPITANIKA I METODE PRIKUPLJANJA I OBRADE PODATAKA

10.1. Uzorak ispitanika

Uzorak ispitanika anketnog upitnika namijenjenog odgojiteljima činilo je $N= 138$ ispitanika, dok je u anketnom upitniku za roditelje sudjelovalo njih $N= 572$. Podaci su prikupljeni tijekom lipnja 2023. godine putem online anketa koje su postavljene na društvenim mrežama (Facebook, WhatsApp).

10.2. Mjerni instrument

Za potrebe istraživanja, izrađena su dva anketna upitnika. Jedan upitnik namijenjen je roditeljima, a drugi odgojiteljima. Sudjelovanje u istraživanjima putem upitnika je bilo anonimno i dobrovoljno, a upitnik je bio podijeljen u dva dijela. Upitnik za odgojitelje se sastojao od 20 pitanja, dok se upitnik za roditelje sastojao od 16 pitanja.

10.3. Postupak provođenja istraživanja i metoda obrade podataka

Istraživanje je provedeno u lipnju 2023. godine. Anketni upitnik izrađen je putem Google obrasca te se provodio putem društvenih mreža (WhatsApp, Facebook). Prije nego što su odgojitelji i roditelji pristupili ispunjavanju anketnih upitnika, detaljno im je objašnjena svrha istraživanja. Također im je naglašeno da je sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno te da će prikupljeni podaci biti isključivo upotrijebljeni u svrhu diplomskog rada i istraživanja. Podaci su obrađeni pomoću programa Microsoft Excel i Word. Za pitanja u kojima je korištena petostupanjska Likertova skala, izračunate su aritmetička sredina i standardna devijacija. Grafički prikazi kreirani su putem Google obrasca, dok su tablični prikazi kreirani putem Microsoft Word-a.

Provedena su dva kvantitativna transverzalna istraživanja. Oba upitnika u potpunosti su anonimna, a podaci dobiveni njihovim rješavanjem, obrađeni su isključivo u svrhe pisanja ovog diplomskog rada. Anketni upitnici distribuirani su odgojiteljima i roditeljima putem e-mail-a, WhatsApp-a i Facebook grupa, s ciljem prikupljanja njihovih odgovora. U prvom anketnom upitniku sudjelovalo je 138 odgojitelja djece rane i predškolske dobi, dok je u

drugom sudjelovalo 572 roditelja djece rane i predškolske dobi. Podatci su prikupljeni putem anketnih upitnika (Prilog 1).

Upitnik za odgojitelje se sastojao od 20 pitanja. Sadržavao je pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. Prvi dio pitanja odnosio se na opće demografske karakteristike (spol, županija radnog mjesta, dob, stupanj obrazovanja) te iste predstavljaju nezavisne varijable. Drugi dio je sadržavao pitanja višestrukog odgovora, pitanja otvorenog tipa, pitanja kratkog odgovora, pitanja za označavanje razine suglasnosti (u potpunosti se slažem, slažem se, niti se slažem-niti se ne slažem, djelomično se slažem, ne slažem se), odabir ponuđenih odgovora uz dodatak po vlastitom nahođenju, kao i pitanje afirmativnog odgovora.

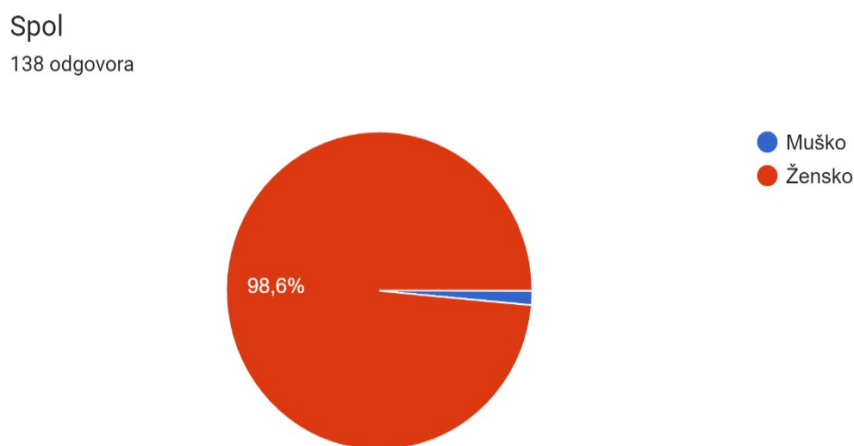
Upitnik za roditelje se sastojao od 16 pitanja. Sadržavao je većinom pitanja zatvorenog tipa s mogućnošću vlastite nadopune kod manjeg broja pitanja. U prvom dijelu, roditelji su pružili informacije o spolu, županiji u kojoj žive, dobi, (ne)zaposlenosti, stupnju obrazovanja, broju djece u obitelji i pripadajućoj dobnoj skupini. Ove informacije su nezavisne varijable u istraživanju. Drugi dio upitnika sastojao se od 9 pitanja s ponuđenim odgovorima (a, b, c) s mogućnosti odabira jednog odgovora, pitanja za označavanje razine suglasnosti (u potpunosti se slažem, slažem se, niti se slažem-niti se ne slažem, djelomično se slažem, ne slažem se), odabir ponuđenih odgovora uz dodatak po vlastitom nahođenju, kao i pitanje potvrdnog ili ne potvrdnog odgovora.

11. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Prikaz rezultata oba istraživanja koje je obuhvatilo 138 odgojitelja djece rane i predškolske dobi i 572 roditelja djece rane i predškolske dobi s područja Republike Hrvatske, bit će prikazani deskriptivno i popraćeni grafičkim i tabličnim prikazima. Analizom prikupljenih podataka neke će se hipoteze opovrgnuti dok će druge biti prihvaćene, a potom će se sve sažeti u zaključak.

11.1. Demografske karakteristike ispitanika u anketi za odgojitelje

Prvo istraživanje je provedeno među odgojiteljima djece rane i predškolske dobi tijekom lipnja 2023. godine na području Republike Hrvatske. Od ukupno 138 odgojitelja, njih 136 (98,6%) bilo je ženskog spola dok je 2 (1,7%) ispitanika muškog spola.

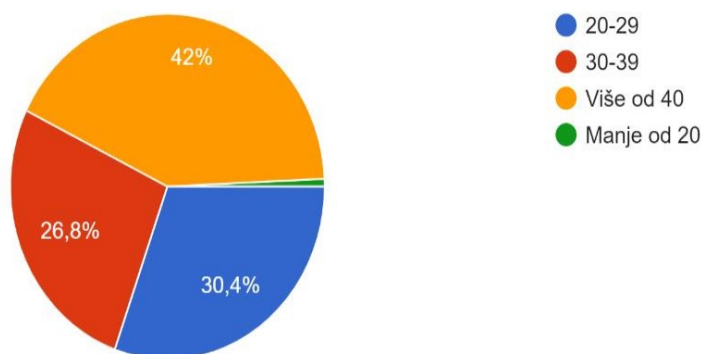

Grafikon 1. Spol ispitanika

Najzastupljenija dobna skupina među ispitanicima je ona starija od 40 godina kojoj pripada njih 58 (42%). Slijedi dobna skupina od 20 do 29 godina s 42 ispitanika (30,4%), dok se 37 ispitanika (26,8%) nalazi u dobi od 30 do 39 godina. Također, jedan ispitanik (0,7%) je mlađi od 20 godina.

Koliko imate godina

138 odgovora

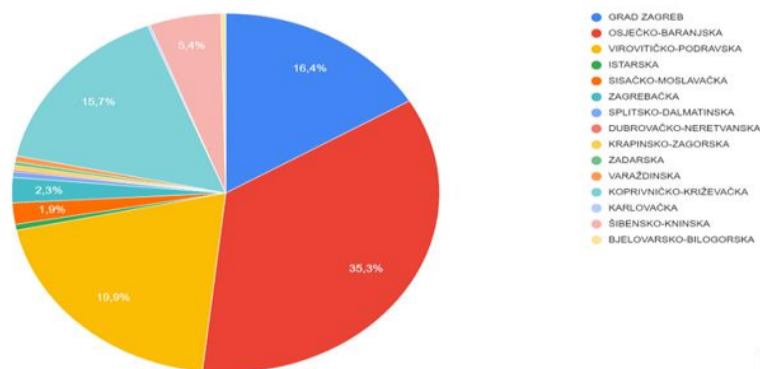

Grafikon 2. Dob ispitanika

Rezultati istraživanja ukazuju na to da najveći broj ispitanika dolazi iz Grada Zagreba, njih čak 62 (44,9%). Slijedi Zagrebačka županija s 28 ispitanika (20,3%). S druge strane, manji broj ispitanika dolazi iz Istarske, Virovitičko-podravске, Ličko-senjske i Koprivničko-križevačke županije, pri čemu svaka od njih ima po jednog ispitanika (0,7%).

Županija radnog mjesta

138 odgovora

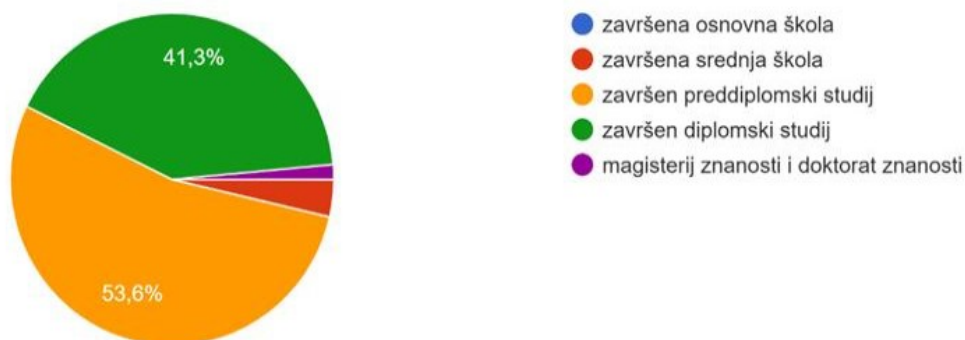

Grafikon 3. Županija ranog mjesta

Kada je riječ o stupnju obrazovanja, najveći udio ispitanika, njih 74 (53,6%) završilo je preddiplomski studij, dok je nešto manji udio, njih 57 (41,3%), završilo diplomski studij. S druge strane, samo 5 (3,6%) ispitanika ima završenu srednju školu. Najmanji broj ispitanika, njih dvoje (1,4%), ima završen magisterij znanosti ili doktorat znanosti.

Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

138 odgovora

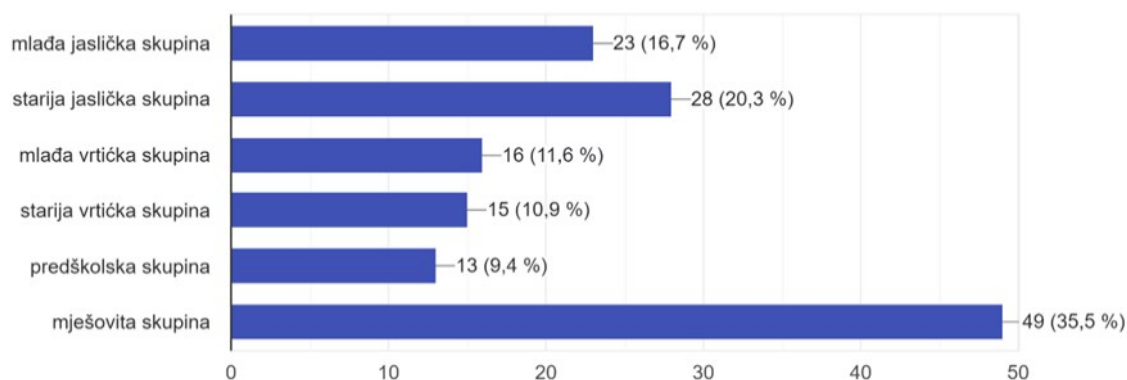

Grafikon 4. Stupanj obrazovanja

Najveći udio ispitanika, njih 49 (35,5%) radi u mješovitoj vrtićkoj skupini. U starijoj jasličkoj skupini zaposleno je 28 (20,3%) ispitanika, dok je u mlađoj jasličkoj skupini njih 23 (16,7%). U mlađoj vrtićkoj skupini radi 16 (11,6%) ispitanika, dok njih 15 (10,9%) radi u starijoj vrtićkoj skupini. Najmanji udio ispitanika radi u predškolskoj skupini, njih 13 (9,4%).

U kojoj dobnoj skupini trenutno radite?

138 odgovora

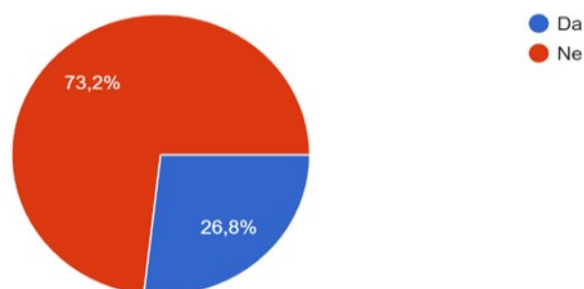
Grafikon 5. Odgojna skupina u kojoj je odgojitelj trenutno zaposlen

11.2. Kompetencije odgojitelja za poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi

Dodatno znanje vezano uz kreativnost posjeduje 37 (26,8%) ispitanika, dok 101 (73,2%) ispitanik nije ulagalo dodatne napore u informiranje o kreativnosti.

Jeste li polazili dodatno obrazovanje vezano uz kreativnost?

138 odgovora

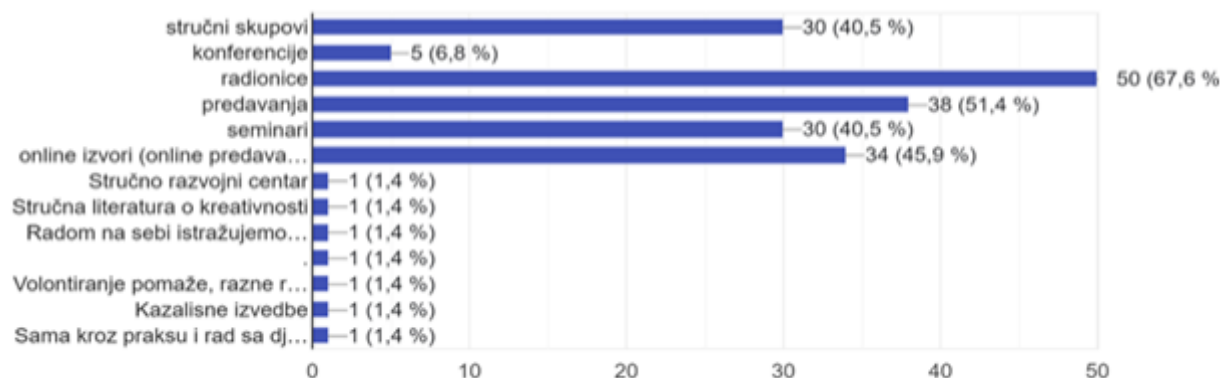

Grafikon 6. Posjedovanje dodatnog znanja o kreativnosti

Ispitanici ističu da je najučinkovitiji način stjecanja znanja o kreativnosti posjet radionicama, što potvrđuje 50 (67,6%) ispitanika. Predavanja odabire 38 (51,4%) ispitanika, online izvore (online predavanja, literatura) bira 34 (45,9%) ispitanika. Seminarima i stručnim skupovima kao načinu stjecanja znanja daje prednost 30 (40,5%) ispitanika, dok 5 (6,8%) ispitanika smatra konferencije najučinkovitijima. Uz navedene odgovore, ispitanici navode i druge metode kao što su stručno razvojni centar, iskustvo kroz praktični rad, rad na sebi, praksa, kazališne izvedbe, čitanje stručne literature i drugo.

Na koji način ste se obrazovali o kreativnosti? (Odgovorite ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje "Da")

74 odgovora

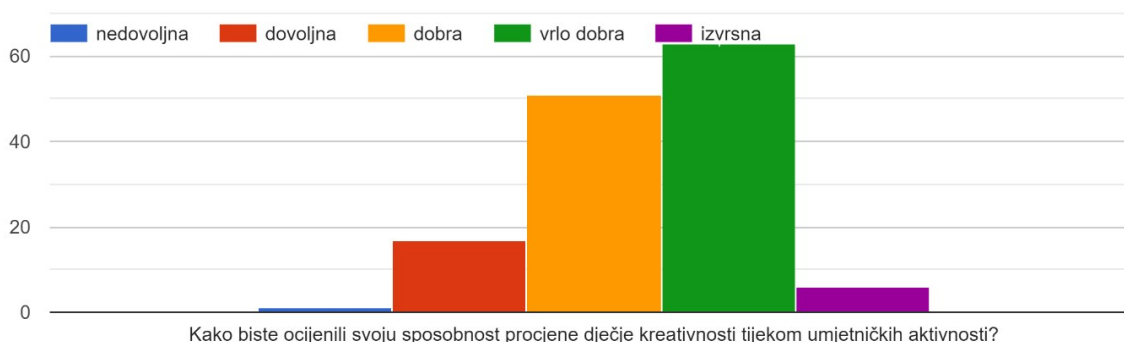

Grafikon 7. Načini obrazovanja o kreativnosti

Ispitanicima je postavljeno pitanje otvorenog tipa: "Što je za Vas kreativnost? Upišite sinonim ili vlastitu definiciju." Ispitanici su najčešće koristili sljedeće riječi i izraze kao sinonime ili vlastite definicije kreativnosti: *mašta, sloboda izražavanja, inovativnost, improvizacija, stvaranje nečeg novog, sposobnost stvaranja nečega iz ničega, generiranje novih ideja, pronalaženje jedinstvenih rješenja, razmišljanje izvan okvira, integracija umjetnosti i inteligencije, oblik inteligencije i druge.*

Ispitanici svoju sposobnost procjene dječje kreativnosti tijekom umjetničkih aktivnosti većinom ocjenjuju kao vrlo dobru, što je istaknulo 63 (45,65%) ispitanika. Nadalje, 51 (37%) ispitanik ocjenjuje tu sposobnost procjene kao dobru, dok 17 (12,3%) njih ocjenjuje dovoljnim. Šest (4,3%) ispitanika ocjenjuje svoju sposobnost kao izvrsnu, dok samo jedan ispitanik (0,7%) smatra da je nedovoljna.

Na skali od 1 do 5 (1- nedovoljna, 2 – dovoljna, 3 – dobra, 4 - vrlo dobra, 5 - izvrsna) označite u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama.

Grafikon 8. Ocjena odgojiteljeve procjene dječje kreativnosti tijekom umjetničkih aktivnosti

S tvrdnjom *Smatram se dovoljno kompetentnim/om za poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi* uopće se ne slaže samo jedan ispitanik (0,72%), šestero (4,34%) ispitanika ne slažu se s tvrdnjom, 26 (18,8%) ispitanika niti se ne slaže niti se slaže. S druge strane, njih 67 (48,6%) se slaže s tvrdnjom, dok 38 (27,5%) njih se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

Tablica 1. Slaganje odgojitelja s tvrdnjom „Smatram se dovoljno kompetentnim/om za poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi.“

TVRDNJA	M	SD
Smatram se dovoljno kompetentnim/om za poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi.	3,32	1,05
M-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija		

67 (48,6%) ispitanika iskazuje slaganje s tvrdnjom „Smatram se dovoljno kompetentnim/om za poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi, dok 38 (27,5%) ispitanika u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom. Ukupno 105 (76,1%) ispitanika se slaže s tvrdnjom ili je u potpunosti slaže, što predstavlja većinu. Također, većina odgojitelja (45,65%) ocjenjuje svoju sposobnost procjene dječje kreativnosti tijekom umjetničkih aktivnosti kao vrlo dobru. Ovi rezultati sugeriraju da većina odgojitelja smatra sebe kompetentnima za poticanje kreativnosti kod djece te da imaju pozitivnu percepciju vlastite sposobnosti procjene dječje kreativnosti. Također, većina njih posjeduje dodatno znanje o kreativnosti, što ukazuje na njihovu zainteresiranost za područje kreativnog razvoja djece. Stoga, hipoteza 1 „Većina odgojitelja (više od 50%) se smatra kompetentnima za poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi“, se potvrđuje.

11.3. Poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi

Ispitanici su na skali od 1 do 5 (1- nimalo, 2 - u manjoj mjeri, 3 - osrednje, 4 - u većoj mjeri, 5 - u potpunosti) označavali u kojoj mjeri se kroz navedene centre aktivnosti u dječjem vrtiću može poticati razvoj kreativnosti.

Prema mišljenju devetero (6,6%) ispitanika, u obiteljskom centru se kreativnost može poticati u manjoj mjeri. 26 (18,8%) ispitanika smatra da se poticanje kreativnosti u obiteljskom centru odvija na osrednjoj razini. 55 (39,9%) ispitanika vjeruje da se kroz obiteljski centar kreativnost može poticati u većoj mjeri, dok 48 (34,8%) ispitanika smatra da se kroz taj centar kreativnost može potpuno poticati.

U istraživačkom centru, samo tri (2,2%) ispitanika smatraju da se kreativnost može poticati u manjoj mjeri, dok 18 (13%) njih smatra da se kreativnost ovdje potiče osrednje. Što se tiče većeg poticanja kreativnosti, njih 29 (21%) smatra da se to ostvaruje u većoj mjeri, dok čak 88 (63,8%) ispitanika vjeruje da se kreativnost u potpunosti potiče u istraživačkom centru.

Prema rezultatima procjene ispitanika, stolno-manipulativni centar u manjoj mjeri potiče razvoj kreativnosti prema mišljenju sedmero (5%) ispitanika, dok 34 (24,6%) ispitanika smatra da ovaj centar pruža osrednju razinu poticanja kreativnosti. S druge strane, 38 (27,6%) ispitanika vjeruje da ovaj centar u većoj mjeri potiče kreativnost, dok njih 59 (42,8%) smatra da ju potiče u potpunosti.

Samo dvije (1,4%) osobe smatraju da centar početnog čitanja i pisanja nimalo ne potiče razvoj kreativnosti. 10 (7,2%) ispitanika smatra da ju potiče u manjoj mjeri, dok 29 (21%) ispitanika smatra da centar pruža osrednju razinu poticanja kreativnosti. Nešto veći broj, njih 44 (31,9%), vjeruje da ovaj centar u većoj mjeri potiče kreativnost, dok njih 53 (38,4%) smatra da ju potiče u potpunosti.

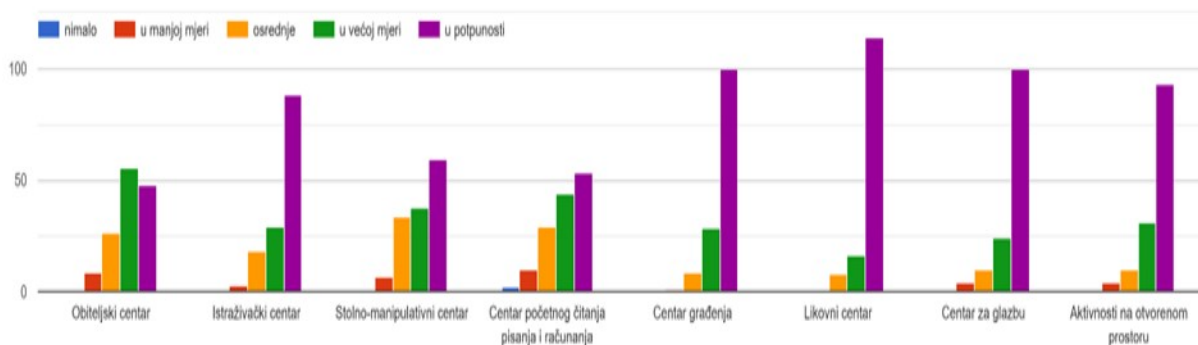
Centar građenja, prema mišljenju samo jedne (0,7%) osobe, utječe na razvoj kreativnosti u manjoj mjeri, dok devetero (6,6%) ispitanika smatra da je poticanje kreativnosti u ovom centru na osrednjoj razini. S druge strane, 44 (31,6%) ispitanika vjeruje da ovaj centar u većoj mjeri potiče kreativnost. Izuzetno visok broj, čak 100 (72,5%) ispitanika, smatra da ovaj centar potiče kreativnost u potpunosti, što ga čini jednim od najutjecajnijih centara u pogledu poticanja kreativnosti.

Likovni centar je centar koji, prema mišljenju najvećeg broja ispitanika, potiče kreativnost u potpunosti. Čak 114 (82,6%) ispitanika dijeli ovo mišljenje, dok njih 16 (11,6%) smatra da ovaj centar potiče kreativnost u većoj mjeri. Osmero (5,8%) ispitanika smatra da ovaj centar pridonosi razvoju kreativnosti na osrednjoj razini.

Uz likovni centar i centar građenja, centar za glazbu također se ističe prema mišljenju velikog broja ispitanika kao jedan od centara koji snažno potiču kreativnost. Čak 100 (72,5%) ispitanika smatra da ovaj centar u potpunosti doprinosi razvoju kreativnosti, dok 24 (17,4%) ispitanika smatra da ga potiče u većoj mjeri. Osim toga, 10 (7,2%) ispitanika smatra da ovaj centar pridonosi kreativnosti na osrednjoj razini, dok četiri (2,9%) ispitanika smatraju da ga pridonosi u manjoj mjeri.

Prema mišljenju četiriju (2,9%) ispitanika, aktivnosti na otvorenom doprinose razvoju kreativnosti u manjoj mjeri. 10 (7,2%) ispitanika smatra da doprinose osrednje, dok 31 (22,5%) ispitanika vjeruje da doprinose u većoj mjeri. Čak 93 (67,4%) ispitanika smatra da aktivnosti na otvorenom u potpunosti doprinose razvoju kreativnosti.

Na skali od 1 do 5 (1- nimalo, 2 - u manjoj mjeri, 3 - osrednje, 4 - u većoj mjeri, 5 - u potpunosti) označite u kojoj mjeri se kroz navedene centre aktivnosti u dječjem vrtiću može poticati razvoj kreativnosti?

Grafikon 9. Poticanje kreativnosti po centrima aktivnosti

Zaključno, najveći broj ispitanika smatra da centar za likovni, potom centar građenja i centar za glazbu na najvećoj mjeri doprinose razvoju kreativnosti, dok s druge strane obiteljski i stolno-manipulativni centar u najmanjoj mjeri doprinose razvoju kreativnosti.

Ispitanici su na skali od 1 do 5 (1- u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se ne slažem niti se slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem) označavali u kojoj mjeri se slažu s navedenom tvrdnjom.

S tvrdnjom *Na razvoj kreativnosti najviše utječu likovne aktivnosti*, uopće se ne slaže 13 (9,4%) ispitanika, 33 (23,9%) ispitanika se ne slaže, a 49 (35,5%) ispitanika niti se ne slaže niti se slaže s navedenim. S druge strane, njih 34 (24,6%) se slaže s tvrdnjom, dok se 9 (6,52%) ispitanika u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

S tvrdnjom *Dajem djeci dovoljno vremena i ne prekidam kreativno izražavanje* ne slaže se jedan (0,72%) ispitanik, 13 (9,4%) ispitanika niti se ne slaže niti se slaže s navedenim. S druge strane, njih 67 (48,6%) se slaže s tvrdnjom, dok se 57 (41,3%) ispitanika u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

S tvrdnjom *Djecu potičem na kreativno izražavanje* uopće se ne slaže samo jedan ispitanik (0,72%), šestero (4,34%) ispitanika niti se ne slaže niti se slaže. S druge strane, njih 53 (38,4%) se slaže s tvrdnjom, dok 78 (56,5%) njih se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

Tablica 2. Slaganje odgojitelja s tvrdnjama o poticanju kreativnosti u odgojno-obrazovnoj ustanovi

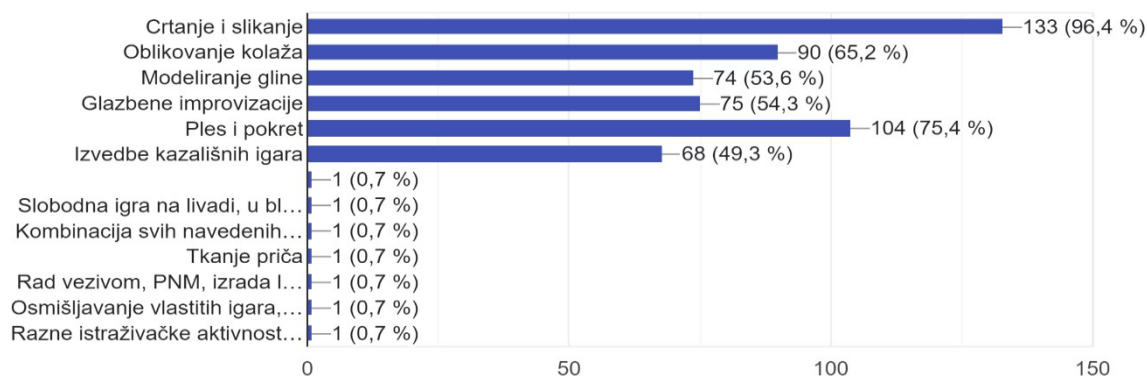
TVRDNJA	M	SD
Na razvoj kreativnosti najviše utječu likovne aktivnosti.	2,8	1,01
Dajem djeci dovoljno vremena i ne prekidam kreativno izražavanje.	4,17	1,19
Djecu potičem na kreativno izražavanje.	3,85	0,69
M-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija		

Na temelju izračunatih vrijednosti, može se potvrditi da većina odgojitelja (više od 50%) potiče kreativnost. Naime, ukupno 131 ispitanik, odnosno 94,93% njih koliko iznosi ukupan broj ispitanika koji se slažu ili se u potpunosti slažu s tvrdnjom. Dakle, većina odgojitelja, prema ovom uzorku, podržava i potiče kreativnost kod djece. Stoga, hipoteza 2 koja glasi „Većina odgojitelja (više od 50%) potiče kreativnost na adekvatan način“, se potvrđuje.

Na pitanje *Koje vrste umjetničkih aktivnosti najčešće provodite s djecom u vrtiću?* Najveći broj ispitanika odabire crtanje i slikanje, njih 133 (96,4%), zatim ples i pokret odabire 104 (75,4%) ispitanika, a oblikovanje kolaža 90 (65,2%) njih. Nadalje, 75 (54,3%) njih odabire glazbene improvizacije, 74 (53,6%) modeliranje gline. Najmanji broj ispitanika odabire izvedbe kazališnih predstava, njih 68 (49,3%). Ispitanici navode još i *osmišljavanje vlastitih igara, rad vezivom, izrada lutaka, razne istraživačke aktivnosti u zatvorenom i otvorenom prostoru, zajedničko i individualno osmišljavanje priča, slobodnu igru na livadi, blatu, pijesku, igre s vodom i drugo.*

Koje vrste umjetničkih aktivnosti najčešće provodite s djecom u vrtiću?

138 odgovora

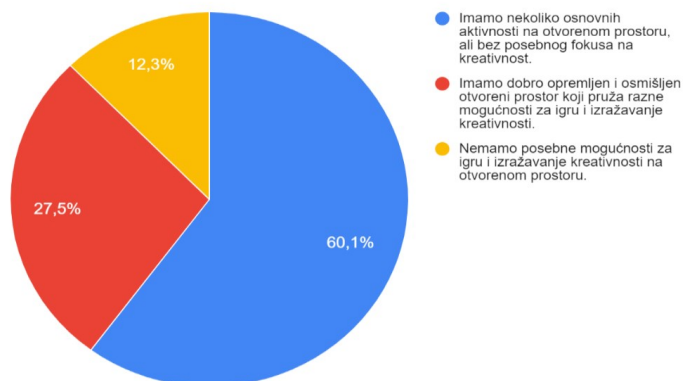
Grafikon 10. Najčešće vrste umjetničkih aktivnosti koje odgojitelji provode s djecom u vrtiću

Na pitanje *Koje aktivnosti po Vašem mišljenju najviše doprinose razvoju kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi?* gotovo svaka druga osoba navodi likovne aktivnosti i/ili slobodnu igru/aktivnost. Nakon toga, prema učestalosti, slijede istraživačke aktivnosti, aktivnosti građenja te pričanje i slušanje priča.

Prema odgovorima ispitanika na pitanje o mogućnostima za igru i izražavanje kreativnosti na otvorenom prostoru, 38 (27,5%) ispitanika se slaže s tvrdnjom da njihov vrtić ima dobro opremljen i osmišljen otvoreni prostor koji pruža razne mogućnosti za igru i izražavanje kreativnosti. Većina ispitanika, njih 83 (60,1%), potvrđuje da njihov vrtić ima nekoliko osnovnih aktivnosti na otvorenom prostoru, ali bez posebnog fokusa na kreativnost. Najmanji broj ispitanika, njih 17 (12,3%) se slaže s tvrdnjom da njihov vrtić nema posebne mogućnosti za igru i izražavanje kreativnosti na otvorenom prostoru.

Koje su mogućnosti za igru i izražavanje kreativnosti na otvorenom prostoru? Odaberite tvrdnju koja se odnosi na Vas.

138 odgovora

Grafikon 11. Mogućnosti kreativnog izražavanja u vanjskom prostoru

Na pitanje *Kako potičete dječju maštu i stvaralaštvo u skupini?*, ispitanici su trebali odabrati tvrdnju koja se odnosi na njih. Najveći broj ispitanika, njih 121 (87,7%) odabrao je odgovor: *U prostoru postavljamo stimulativne materijale i unosimo promjene u centre aktivnosti kako bi potakli slobodu istraživanja i izražavanja*. Manji broj ispitanika, njih 16 (11,6%) odabire odgovor: *Imamo osnovne materijale, ali ne fokusiramo se na ponudu posebnih poticaja*. Samo jedan (0,7%) ispitanik odabire odgovor: *Nismo usredotočeni na korištenje materijala za poticanje mašte i stvaralaštva*.

Kako potičete dječju maštu i stvaralaštvo u skupini? Odaberite tvrdnju koja se odnosi na Vas.

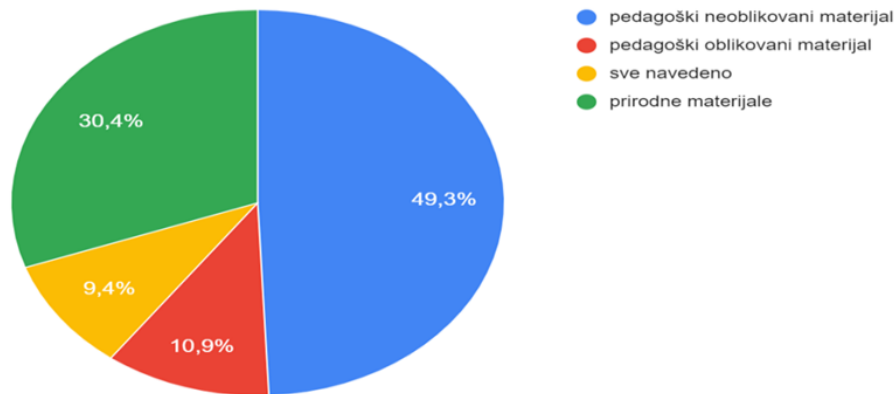
138 odgovora

Grafikon 12. Načini poticanja mašte i kreativnosti

Većina ispitanika, njih 68 (49,3%) u skupini najčešće koristi pedagoški neoblikovani materijal, dok manji broj ispitanika, njih 15 (10,9%) nudi pedagoški oblikovani materijal. Prirodni materijal koristi 42 (30,4%) ispitanika, a sve navedeno 13 (9,4%) njih.

U skupini najčešće nudim:
138 odgovora

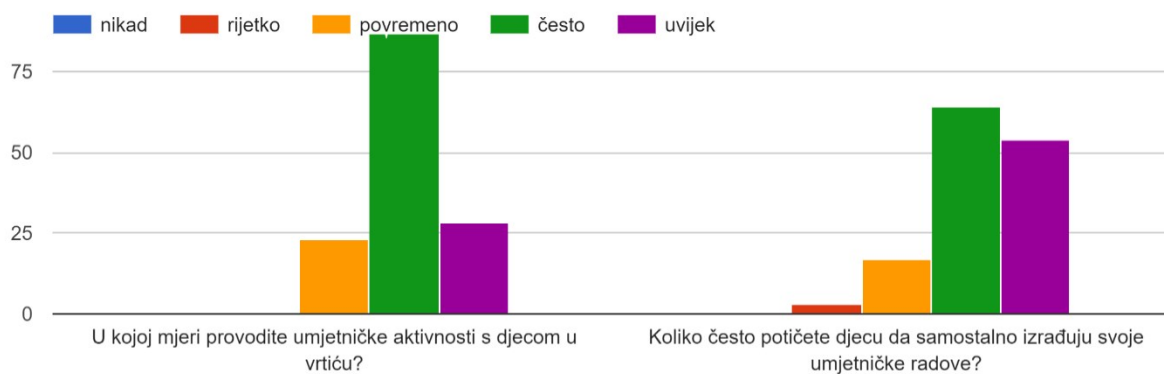

Grafikon 13. Ponuda materijala u skupini

Ispitanici su na skali od 1 do 5 (1- nikad, 2 – rijetko, 3 – povremeno, 4 - često, 5 - uvijek) označavali u kojoj mjeri se slažu s navedenim tvrdnjama

Prema odgovorima ispitanika na pitanje *U kojoj mjeri provodite umjetničke aktivnosti s djecom u vrtiću?* 23 (16,7%) ispitanika povremeno provodi takve aktivnosti, 87 (63%) ispitanika često provodi, dok 28 (20,3%) ispitanika uvijek provodi umjetničke aktivnosti u vrtiću. Na pitanje *Koliko često potičete djecu da samostalno izrađuju svoje umjetničke radove?*, tri (2,2%) ispitanika ističu da rijetko potiču djecu na samostalnu izradu umjetničkih radova. 17 (12,3%) ispitanika to povremeno čini, 64 (46,4%) ispitanika to često čini, dok 54 (39,1%) ispitanika uvijek potiče djecu na samostalnu izradu.

Na skali od 1 do 5 (1- nedovoljna, 2 – dovoljna, 3 – dobra, 4 - vrlo dobra, 5 - izvrsna) označite u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama.

Grafikon 14. Slaganje s navedenim tvrdnjama vezanima uz umjetničke aktivnosti

Tablica 3. Aritmetička sredina i standardna devijacija navedenih tvrdnji vezanih uz provedbu i poticanje likovnih aktivnosti u odgojnoj obrazovnoj ustanovi

Pitanje	M	SD
U kojoj mjeri provodite umjetničke aktivnosti s djecom u vrtiću?	3,9	1,22
Koliko često potičete djecu da samostalno izrađuju svoje umjetničke radove?	3,8	1,19
M-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija		

Hipoteza 2 „Većina odgojitelja (više od 50%) potiče kreativnost na adekvatan način“, se potvrđuje. Naime, ukupno 131 ispitanik, odnosno 94,93% njih, slaže se ili se u potpunosti slaže s tvrdnjom da potiču kreativnost kod djece rane i predškolske dobi. Ovo ukazuje na to da većina ispitanika aktivno sudjeluje u poticanju kreativnosti kod djece i pruža im različite prilike i aktivnosti koje podržavaju razvoj njihove kreativnosti. S obzirom na ostale podatke, također se može zaključiti da odgojitelji prepoznaju važnost kreativnosti u razvoju djece i koriste različite aktivnosti i centre kako bi je poticali. Likovni centar, centar građenja i centar za glazbu su prepoznati kao najutjecajniji centri u poticanju kreativnosti kod djece. Također, većina odgojitelja koristi pedagoški neoblikovane materijale i postavlja stimulatívne materijale kako bi potaknuli slobodu istraživanja i izražavanja kod djece. Ovi rezultati ukazuju na pozitivno i aktivno okruženje u vrtićima koje potiče dječju kreativnost, a odgojitelji imaju ključnu ulogu u tom procesu.

11.4. Kreativni potencijal kod djece rane i predškolske dobi

Ispitanici su na skali od 1 do 5 (1- u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se ne slažem niti se slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem) označavali u kojoj mjeri se slažu s navedenom tvrdnjom.

S tvrdnjom *Svako dijete u skupini posjeduje kreativni potencijal* uopće se ne slaže samo jedan (0,72%) ispitanik, 5 (3,62%) ispitanika ne slažu se s tvrdnjom, 11 (8%) ispitanika niti se ne slaže niti se slaže. S druge strane, njih 44 (31,9%) se slaže s tvrdnjom, dok 77 (55,8%) njih se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

Tablica 4. Slaganje odgojitelja s tvrdnjom „Svako dijete u skupini posjeduje kreativni potencijal“

TVRDNJA	M	SD
Svako dijete u skupini posjeduje kreativni potencijal.	4,09	1,13
M-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija		

Standardna devijacija iznosi 1,07, što ukazuje na raspršenost odgovora oko srednje vrijednosti. To znači da postoji varijabilnost u odgovorima ispitanika u vezi s mišljenjem o kreativnom potencijalu djece. Uzimajući u obzir ove vrijednosti, možemo reći da postoji raznolikost mišljenja među ispitanicima u vezi s tvrdnjom da sva djeca posjeduju kreativni potencijal. Iako postoji znatan broj ispitanika koji podržava tu tvrdnju (31,9% se slaže, 55,8% se u potpunosti slaže), također ima ispitanika koji se ne slažu ili nisu sigurni (18,8% niti se ne slaže niti se slaže). Stoga, ne možemo sa sigurnošću tvrditi da se više od 50% ispitanika smatra da sva djeca posjeduju kreativni potencijal. Zaključno, hipoteza 3 „Većina odgojitelja (više od 50%) smatra da svako dijete posjeduje kreativni potencijal“, nije potvrđena.

11.5. Povezanost kreativnosti i inteligencije

S tvrdnjom *Kreativnost je povezana s inteligencijom* uopće se ne slaže 9 (6,6%) ispitanika, 29 (21%) ispitanika se ne slaže se s tvrdnjom, 51 (37%) ispitanik niti se ne slaže niti se slaže. S

druge strane, njih 28 (20,3%) se slaže s tvrdnjom, dok njih 21 (15,2%) se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

Tablica 5. Slaganje odgojitelja s tvrdnjom „Kreativnost je povezana s inteligencijom“

TVRDNJA	M	SD
Kreativnost je povezana s inteligencijom.	3,04	1,16
M-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija		

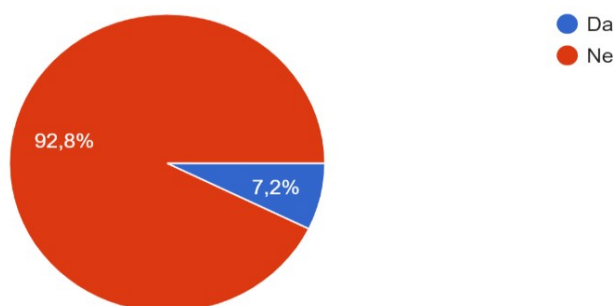
Na temelju navedenih podataka, može se zaključiti da većina odgojitelja (više od 50%) ne smatra da je kreativnost povezana s inteligencijom. Aritmetička sredina koja iznosi 3.04 ukazuje na to da je prosječna ocjena ispitanika bliža opciji "niti se ne slažem niti se slažem" nego opciji "slažem se". Također, standardna devijacija od 1.16 pokazuje da su odgovori ispitanika prilično raspršeni, što upućuje na raznolikost mišljenja. Stoga, hipoteza 4 „Većina odgojitelja (više od 50%) ne smatra da je kreativnost povezana s inteligencijom“ se može potvrditi na temelju ovih rezultata.

11.6. Testiranje kreativnosti

Testiranje kreativnosti provodi 10 (7,2%) ispitanika, dok 128 (92,8%) ne provodi. Dobivenim rezultatima potvrđuje se hipoteza 5 koja glasi „većina odgojitelja (više od 50%) ne provodi testiranje kreativnosti u skupini“.

Jeste li u svojoj skupini proveli neki oblik testiranja kreativnosti?

138 odgovora

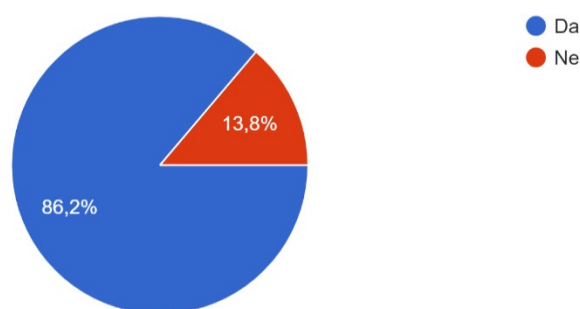
Grafikon 15. Provođenje testiranja kreativnosti

11.7. Utjecaj alternativnih koncepcija na razvoj kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi

S alternativnim koncepcijama (Montessori, Waldorf, Reggio) upoznato je 119 (86,2%) ispitanika, dok njih 19 (13,8%) nije.

Upoznat/a sam s alternativnim koncepcijama (Montessori, Waldorf, Reggio).

138 odgovora

Grafikon 16. Poznavanje alternativnih koncepcija

Ispitanici koji su upoznati s alternativnim koncepcijama na skali od 1 do 5 (1- nimalo, 2 - u manjoj mjeri, 3 - osrednje, 4 - u većoj mjeri, 5 - u potpunosti) označavali su u kojoj mjeri alternativne koncepcije (Montessori, Waldorf, Reggio) pogoduju razvoju kreativnosti kod djece.

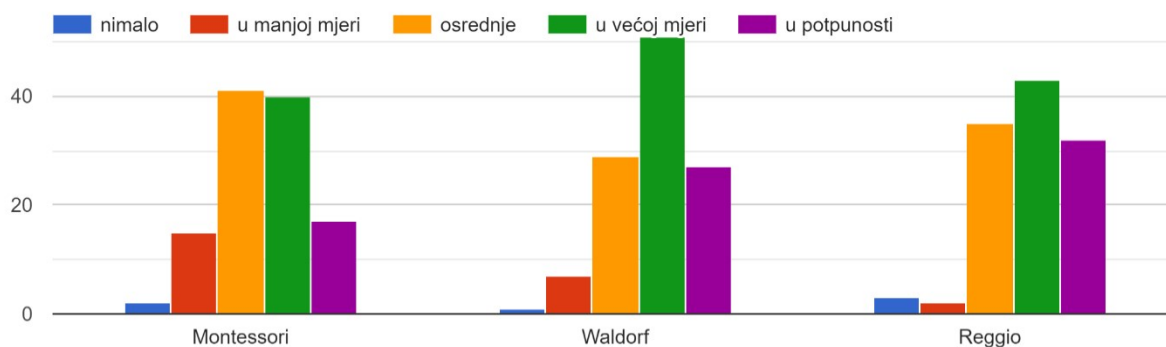
Dva ispitanika (1,4%) smatra da Montessori koncepcija nimalo ne pogoduje razvoju kreativnosti kod djece. S druge strane, 15 ispitanika (10,9%) smatra da Montessori doprinosi razvoju kreativnosti u manjoj mjeri. Najveći udio ispitanika, njih 41 (29,7%), smatra da Montessori osrednje doprinosi razvoju kreativnosti kod djece, dok 40 (29%) ispitanika smatra da doprinosi u većoj mjeri. 17 (12,3%) ispitanika smatra da Montessori doprinosi razvoju kreativnosti u potpunosti.

Jedan (0,7%) ispitanik smatra da Waldorf koncepcija nimalo ne pogoduje razvoju kreativnosti kod djece. S druge strane, sedam (5%) ispitanika smatra da Waldorf koncepcija doprinosi razvoju kreativnosti u manjoj mjeri. 29 (21%) ispitanika smatra da Waldorf koncepcija osrednje doprinosi razvoju kreativnosti. Najveći udio ispitanika, njih

51 (37%), smatra da Waldorf koncepcija u većoj mjeri doprinosi razvoju kreativnosti kod djece, dok 27 (19,6%) ispitanika smatra da doprinosi razvoju kreativnosti u potpunosti.

Tri (2,2%) ispitanika smatra da Reggio koncepcija nimalo ne pogoduje razvoju kreativnosti kod djece. Nadalje, dva (1,4%) ispitanika smatraju da Reggio koncepcija doprinosi razvoju kreativnosti u manjoj mjeri. 35 (25,4%) ispitanika smatra da Reggio koncepcija doprinosi razvoju kreativnosti osrednje. Najveći udio ispitanika, njih 43 (31,2%), smatra da Reggio koncepcija u većoj mjeri doprinosi razvoju kreativnosti kod djece, dok 32 (23,2%) ispitanika smatraju da u potpunosti doprinosi razvoju kreativnosti.

Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili "Da", na skali od 1 do 5 (1- nimalo, 2 - u manjoj mjeri, 3 - osrednje, 4 - u većoj mjeri, 5 - u potpunosti) ozn...rf, Reggio) pogoduju razvoju kreativnosti kod djece.

Grafikon 17. Alternativne koncepcije i njihov doprinos razvoju kreativnosti

Tablica 6. Aritmetička sredina i standardna devijacija alternativnih koncepcija i njihovog doprinosa razvoju kreativnosti

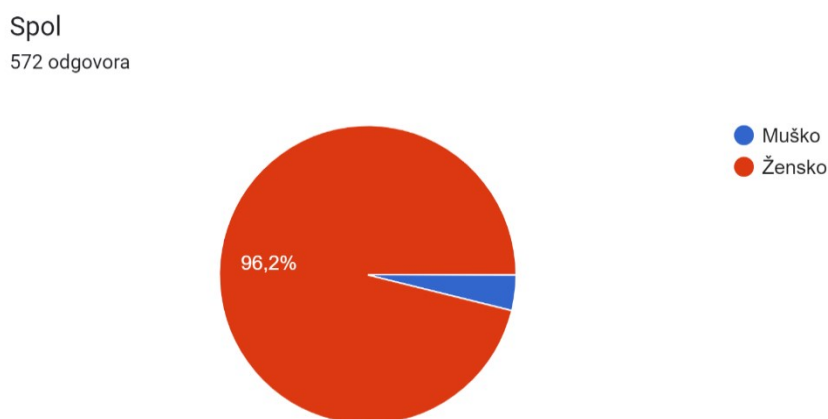
ALTERNATIVNA KONCEPCIJA	M	SD
Montessori koncepcija	3,2	1,02
Waldorf koncepcija	3,5	1,09
Reggio koncepcija	3,4	1,15
M-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija		

Budući da je zbroj postotaka ispitanika koji smatraju da Waldorf, Montessori i Reggio koncepcije osrednje, u većoj mjeri i u potpunosti utječu na razvoj kreativnosti kod djece

veći od 50%, možemo zaključiti da većina odgojitelja smatra da ove alternative koncepcije imaju povoljan utjecaj na kreativni razvoj djece rane i predškolske dobi. Stoga se hipoteza 6 koja glasi „Većina odgojitelja (više od 50%) smatra da alternativne koncepcije povoljno utječu na razvoj kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi.“, potvrđuje.

11.8. Demografske karakteristike ispitanika u anketi za roditelje

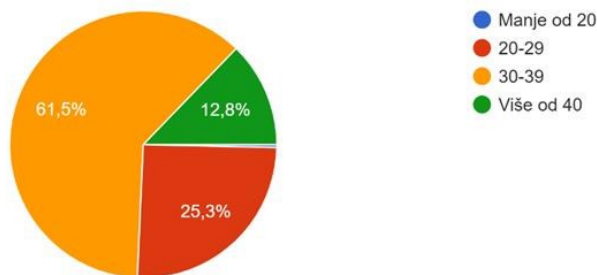
Drugo istraživanje je provedeno među roditeljima djece rane i predškolske dobi tijekom lipnja 2023. godine na području Republike Hrvatske. Od ukupno 572 roditelja, njih 550 (96,2%) je ženskog spola dok je 22 (3,8%) ispitanika muškog spola.

Grafikon 18. Spol ispitanika

Najzastupljenija dobna skupina među ispitanicima je ona u dobi od 30 do 39 godina kojoj pripada njih 352 (61,5%). Slijedi dobna skupina od 20 do 29 godina sa 145 (25,3%) ispitanika dok se 73 (12,8%) ispitanika nalazi u dobi od više od 40 godina. Također, dva (0,3%) ispitanika su mlađa su od 20 godina.

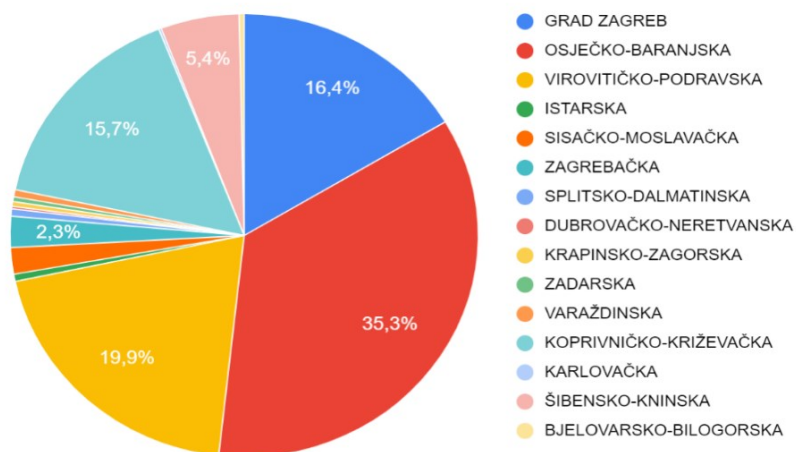
Koliko imate godina
572 odgovora

Grafikon 19. Dob ispitanika

Prema rezultatima istraživanja, najveći udio ispitanika dolazi iz Osječko-baranjske županije, njih čak 202 (44,9%). Slijedi Virovitičko-podravska županija sa 114 (19,9%) ispitanika. Ostale značajne županije su Grad Zagreb, Koprivničko-križevačka županija, Šibensko-kninska županija, Zagrebačka županija i Sisačko-moslavačka županija.

Županija
572 odgovora

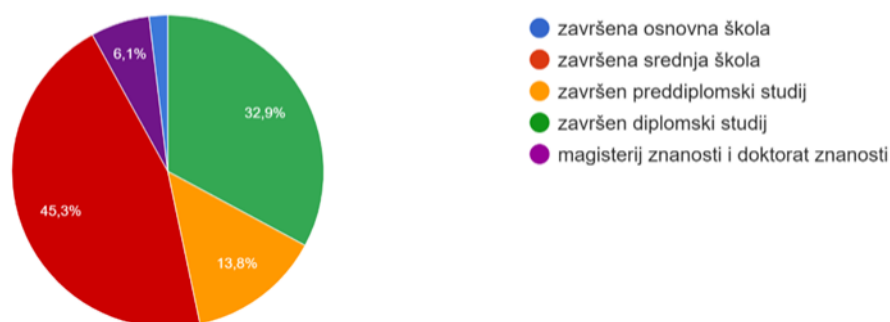

Grafikon 20. Županija

Kada je riječ o stupnju obrazovanja, najveći udio ispitanika, njih 259 (45,3%) završilo je srednju školu, dok je nešto manji udio, njih 188 (32,9%), završilo je diplomski studij. Zatim slijedi 79 (13,8%) ispitanika sa završenim preddiplomskim studijem. Manji broj ispitanika, njih 35 (6,1%) ima završen magisterij znanosti ili doktorat znanosti. Najmanji broj ispitanika, njih 11 (2%), ima završenu osnovnu školu.

Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

572 odgovora

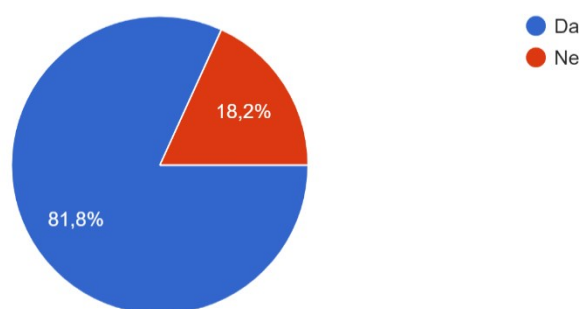

Grafikon 21. Stupanj obrazovanja

Od ukupno 572 ispitanika, 468 (81,8%) je zaposleno, dok 104 (18,2%) nije.

Jeste li zaposleni?

572 odgovora

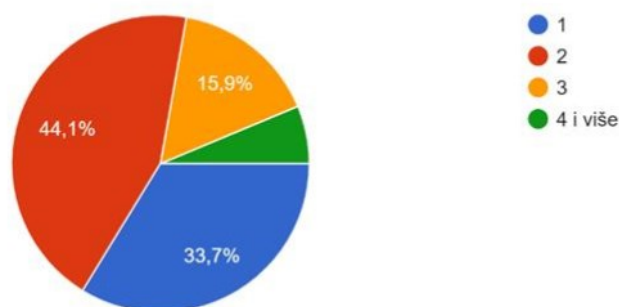
Grafikon 22. Zaposlenost ispitanika

11.9. Provođenje aktivnosti u roditeljskom domu s ciljem razvoja dječje kreativnosti

Najveći udio ispitanika ima dvoje djece, njih čak 252 (44,1%). Nešto manji broj ispitanika ima jedno dijete, njih 193 (33,7%). Zatim slijedi 91 (15,9%) ispitanik s troje djece. Najmanji udio ispitanika, njih 36 (6,3%), ima četvero ili više djece.

Koliko je djece u vašoj obitelji?

572 odgovora

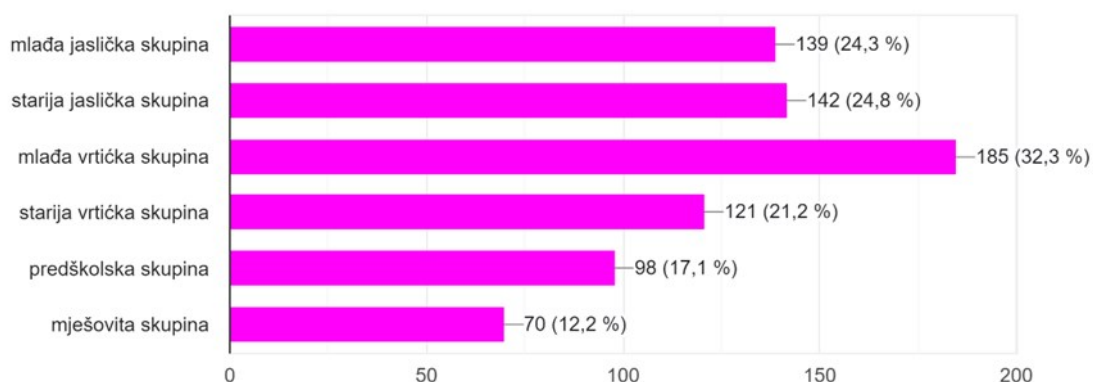

Grafikon 23. Broj djece u obitelji

Najzastupljenija skupina među ispitanicima su roditelji s djetetom koje pohađa mlađu vrtićku skupinu, njih 185 (32,3%). Zatim slijede roditelji čije je dijete starije jasličke dobi, njih 142 (24,8%). Ispitanici čije dijete pohađa mlađu vrtićku skupinu čine 139 (24,3%) ispitanika. 121 (21,2%) ispitanik ima dijete starije vrtićke dobi, dok je njih 98 (17,1%) je predškolske dobi. Najmanji udio ispitanika ima dijete koje pohađa mješovitu skupinu, njih 70 (12,2%).

Kojoj dobnoj skupini pripada Vaše dijete/djeca?

572 odgovora

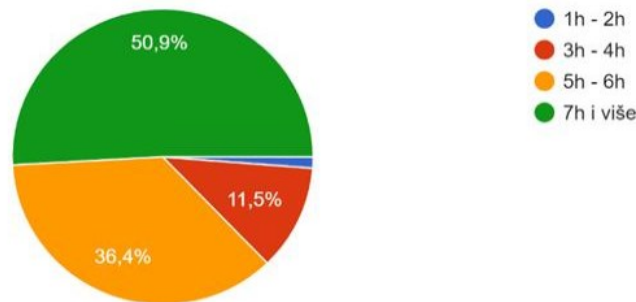

Grafikon 24. Vrtićka skupina djeteta

Najveći udio ispitanika, njih 290 (50,9%), provodi sedam i više sati dnevno sa svojom djecom. 208 (36,4%) ispitanika provodi pet do šest sati dnevno s djecom. 66 (11,5%) roditelja provodi tri do četiri sata dnevno s djecom. Samo sedam (1,2%) roditelja provodi sat ili dva dnevno s djecom.

Koliko vremena u danu provodite s djetetom?

572 odgovora

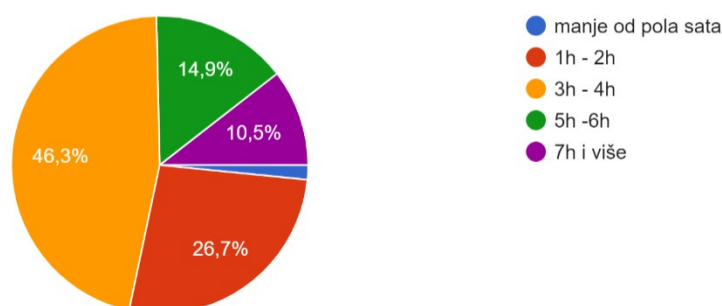

Grafikon 25. Vrijeme provedeno s djetetom

60 (10,5%) roditelja provodi sedam i više sati dnevno u intenzivnoj interakciji s djecom, dok je 85 (14,9%) roditelja u intenzivnoj interakciji u trajanju od pet do šest sati. Za većinu roditelja, njih 265 (46,3%), intenzivna interakcija traje tri do četiri sata. Sat ili dva intenzivne interakcije traje kod 153 (26,7%) roditelja. Najmanji udio ispitanika, njih 9 (1,6%), označava da intenzivna interakcija traje manje od pola sata dnevno.

Koliko vremena dnevno provodite u intenzivnoj interakciji s djetetom?

572 odgovora

Grafikon 26. Vrijeme provedeno u intenzivnoj interakciji s djetetom

Ispitanici su na skali od 1 do 5 (1- u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se ne slažem niti se slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem) označavali u kojoj mjeri se slažu s navedenim tvrdnjama.

S tvrdnjom *Vrtić je mjesto gdje se potiče kreativnost* uopće se ne slaže 13 (2,3%) ispitanika, četiri (0,7%) ispitanika se ne slažu s tvrdnjom, 67 (11,7%) ispitanika niti se ne slaže niti se slaže. S druge strane, njih 244 (42,7%) se slaže s tvrdnjom, dok 244 (42,7%) njih se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

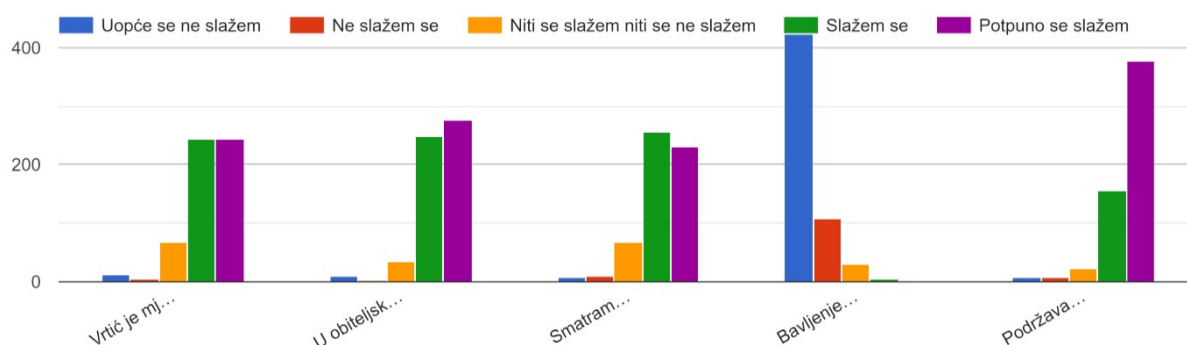
S tvrdnjom *U obiteljskom domu je potrebno provoditi aktivnosti za razvoj kreativnosti* uopće se ne slaže devet (1,6%) ispitanika, 34 (6%) ispitanika niti se ne slaže niti se slaže. S druge strane, njih 250 (43,7%) se slaže s tvrdnjom, dok 277 (48,4%) njih se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

S tvrdnjom *Smatram korisnim ponudu likovnih aktivnosti za kasniji djetetov razvoj* uopće se ne slaže osam (1,4%) ispitanika, 10 (1,7%) ispitanika se ne slažu s tvrdnjom, 67 (11,7%) ispitanika niti se ne slaže niti se slaže. S druge strane, njih 257 (44,9%) se slaže s tvrdnjom, dok 230 (40,2%) njih se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

S tvrdnjom *Bavljenje aktivnostima izvan vrtića smatram gubitkom vremena* uopće se ne slaže 427 (74,7%) ispitanika, 109 (19,5%) ispitanika se ne slažu s tvrdnjom, 31 (5,4%) ispitanika niti se ne slaže niti se slaže. S druge strane, samo četiri (0,7%) ispitanika se slaže s tvrdnjom.

S tvrdnjom *Podržavam dječje kreativno izražavanje u obiteljskom okruženju* uopće se ne slaže sedam (1,2%) ispitanika, sedam (1,2%) ispitanika se ne slaže s tvrdnjom, 23 (4%) ispitanika niti se ne slaže niti se slaže. S druge strane, njih 157 (27,4%) se slaže s tvrdnjom, dok najveći broj ispitanika, njih 378 (66%) se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom.

Na skali od 1 do 5 (1- u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se ne slažem niti se slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem) označite u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama.

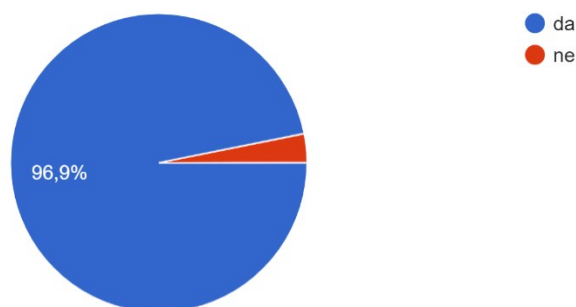

Grafikon 27. Mjera slaganja s navedenim tvrdnjama

Većina ispitanika, njih 554 (96,9%), provodi aktivnosti s djecom s ciljem razvoja njihove kreativnosti, dok 18 (3,1%) ispitanika to ne čini. U ovom slučaju, potvrđena je hipoteza 1 koja glasi „Većina roditelja (više od 50%) provodi aktivnosti s ciljem razvoja kreativnosti izvan odgojno-obrazovne ustanove“.

Provodite li aktivnosti s djecom s ciljem razvoja njihove kreativnosti?

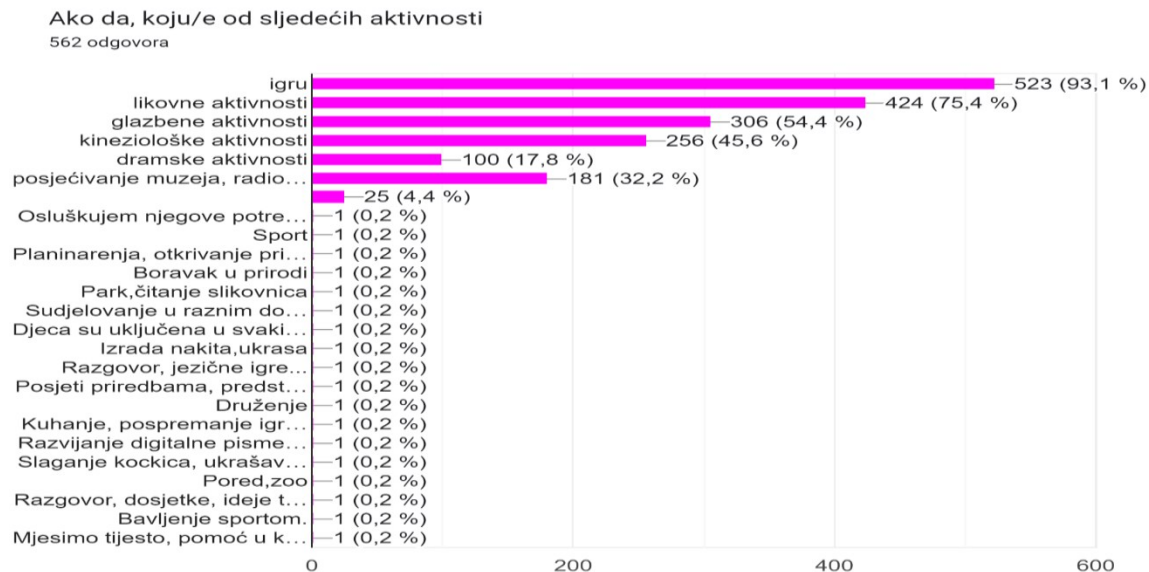
572 odgovora

Grafikon 28. Provođenje aktivnosti s ciljem razvoja kreativnosti

523 (93,1%) roditelja potiče kreativnost kod djece kroz igru, dok 424 (75,4%) roditelja to čini kroz likovne aktivnosti. Glazbene aktivnosti su sredstvo poticanja kreativnosti kod 306 (54,4%) roditelja. Kineziološke aktivnosti služe kao poticaj za kreativnost kod 256 (45,6%) roditelja, dok 100 (17,8%) roditelja koristi dramske aktivnosti u tu svrhu. Nadalje, 181

(32,2%) ispitanik potiče kreativnost kroz posjete muzejima, radionicama i sličnim aktivnostima. Također, ispitanici su istaknuli i dodatne načine poticanja kreativnosti, kao što su razgovor, dosjetke, ideje tijekom razgovora, jezične igre, slaganje kockica, ukrašavanje kolača, sudjelovanje u kućanskim poslovima, izrada nakita, ukrasa, boravak u prirodi, posjeti koncertima, predstavama, priredbama, bavljenje sportom, planinarenje i vrtlarjenje i drugo.

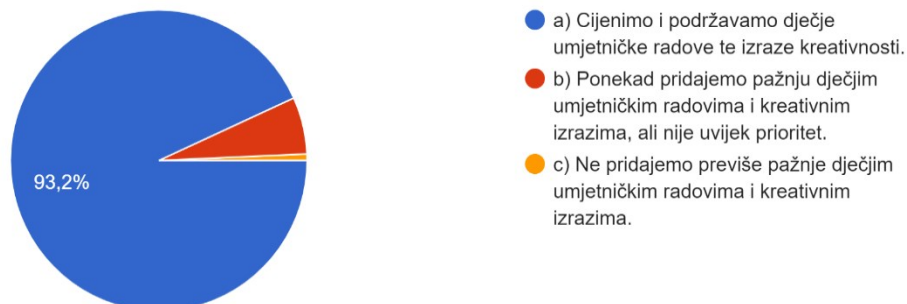
Grafikon 29. Primjeri aktivnosti za razvoj kreativnosti

11.10. Pridavanje važnosti poticanju kreativnosti u obiteljskom domu

Na pitanje *Kako se odnosite prema dječjim umjetničkim radovima i kreativnim izrazima?* većina ispitanika, njih 533 (93,2%) cijeni i podržava dječje umjetničke radove te izraze kreativnosti. 35 (6,1%) njih, ponekad pridaje pažnju dječjim umjetničkim radovima i kreativnim izrazima, ali nije im uvijek prioritet. Samo četiri (0,7%) ispitanika ne pridaje previše pažnje dječjim umjetničkim radovima i kreativnim izrazima.

Kako se odnosite prema dječjim umjetničkim radovima i kreativnim izrazima?

572 odgovora

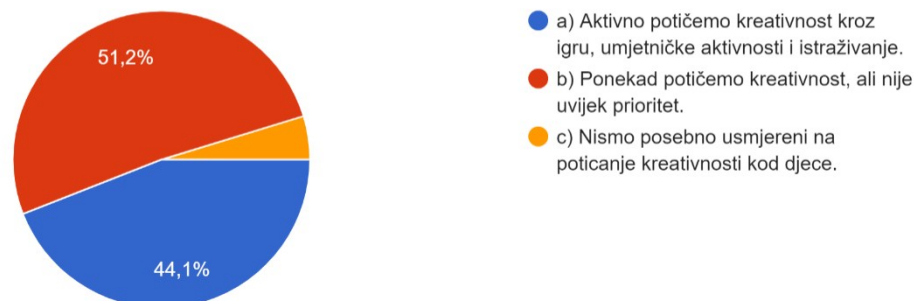

Grafikon 30. Odnos prema dječjim umjetničkim radovima i kreativnim izrazima

Najveći udio ispitanika, njih 293 (51,2%) ističe kako ponekad potiče kreativnost, ali nije im uvijek prioritet, dok s druge strane 252 (44,1%) aktivno potiče kreativnost kroz igru, umjetničke aktivnosti i istraživanje. Najmanji broj ispitanika, njih 27 (4,7%) tvrdi kako nisu posebno usmjereni na poticanje kreativnosti kod djece.

Kako potičete kreativnost kod djece u obiteljskom domu?

572 odgovora

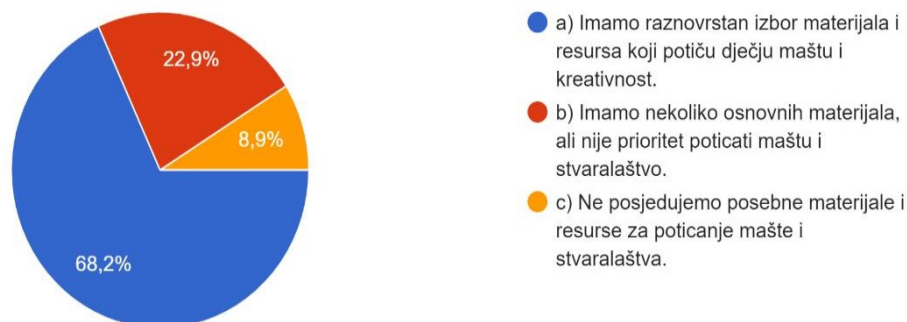

Grafikon 31. Poticanje kreativnosti u obiteljskom domu

Veći broj roditelja, njih 390 (68,2%) u obiteljskom domu nudi raznovrstan izbor materijala i resursa koji potiču dječju maštu i kreativnost. Manji broj ispitanika, 131 (22,9%) posjeduje nekoliko osnovnih materijala, ali nije im prioritet poticati maštu i stvaralaštvo. Najmanji broj ispitanika, njih 51 (8,9%) ne posjeduje posebne materijale i resurse za poticanje mašte i stvaralaštva. Ovime se potvrđuje hipoteza 2 koja glasi „Većina roditelja (više od 50%) smatra važnim poticanje kreativnosti izvan odgojno-obrazovne ustanove“.

Kako koristite materijale i resurse u domu kako biste potaknuli dječju maštu i stvaralaštvo?

572 odgovora

Grafikon 32. Korištenje materijala i resursa u svrhu poticanja mašte i stvaralaštva

11.11. Korištenje vanjskog prostora u svrhu poticanja kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi

Prirodno okruženje i vanjski prostor za igru, istraživanje i kreativne aktivnosti redovito koristi 430 (75,2%) ispitanika, dok 136 (23,8%) isti ponekad koristi. Vrlo mali broj ispitanika, njih 6 (1%) rijetko ili nikada ne koristi prirodno okruženje i vanjski prostor za poticanje dječje kreativnosti. U ovom slučaju, hipoteza 3 koja glasi „Većina roditelja (više od 50%) ne koristi vanjski prostor u svrhu poticanja razvoja kreativnosti kod svog djeteta“, je opovrgnuta.

Kako koristite prirodno okruženje i vanjski prostor za poticanje dječje kreativnosti?

572 odgovora

Grafikon 33. Način korištenja prirodnog okruženja u vanjskog prostora

12. RASPRAVA

Na temelju provedenog istraživanja putem anketnih upitnika, prikazani su dosadašnji rezultati koji su relevantni za rad odgojitelja. Važno je istaknuti da postoje praznine u istraživanjima koja se odnose na analizu stanja u vrtićima vezano uz razvoj kreativnosti. To obuhvaća istraživanje organizacije prostora i aktivnosti koje se provode s djecom, kao i edukaciju odgajatelja o važnosti poticanja kreativnosti. Trenutno nedostaju istraživanja koja bi se usredotočila na ove specifične aspekte, uključujući organizaciju prostora u vrtićima i njihovu ulogu u poticanju dječje kreativnosti, kao i aktivnosti koje se provode s ciljem razvoja kreativnosti. Također je bitno naglasiti nedostatak informacija o načinu na koji odgajatelji stječu edukaciju o značaju poticanja kreativnosti kod djece. Stoga, potrebno je provesti daljnja istraživanja koja će se usredotočiti na ove specifične teme kako bi se dobio dublji uvid u stanje i prakse u vrtićima u vezi s razvojem kreativnosti.

Prvi značajan nalaz ukazuje da je većina odgojitelja ženskog spola, dok je muškaraca iznimno malo zastupljeno. Ovaj podatak indicira na tradicionalnu rodnu podjelu rada u ovoj profesiji, s dominantnom prisutnošću žena. Također, dobna struktura ispitanika pokazuje raznolikost, s najvećim brojem odgojitelja starijih od 40 godina. To ukazuje na iskustvo i dugogodišnji rad u struci. Kada je riječ o obrazovanju, većina ispitanika ima preddiplomski ili diplomski stupanj obrazovanja. Ovo je značajno jer upućuje na važnost stručnog znanja u radu s djecom rane i predškolske dobi. Iako manji broj ispitanika ima završenu srednju školu, to ne znači da je ta razina obrazovanja manje važna ili manje vrijedna. Potrebno je osigurati različite oblike obrazovanja i stručnog usavršavanja kako bi se osigurao kvalitetan odgoj i briga za djecu. Jedno od važnih pitanja istraživanja odnosi se na poticanje kreativnosti kod djece. Rezultati pokazuju da većina ispitanika nije uložila dodatne napore u informiranje o kreativnosti, dok manji udio ispitanika posjeduje dodatno znanje o kreativnosti. Ovo ukazuje na potrebu za daljnjim stručnim usavršavanjem i podrškom odgojiteljima u području kreativnog odgoja. Ispitanici su naveli nekoliko načina stjecanja znanja o kreativnosti, uključujući stručnu literaturu, radionice i edukacije. Međutim, ovi resursi nisu uvijek lako dostupni ili dostatno podržani. Stoga je važno uložiti napore u osiguravanje kvalitetnih obrazovnih materijala i prilika za profesionalni razvoj odgojitelja kako bi se poboljšao rad s djecom.

Nadalje, preporučuje se integracija kreativnosti kao ključnog elementa u odgojnom procesu. Odgojitelji bi trebali osmisliti i implementirati aktivnosti i okruženje koji potiču dječju maštu,

istraživanje i inovativnost. To uključuje pružanje raznovrsnih materijala i resursa, poticanje slobodne igre, postavljanje izazova i problema koji zahtijevaju kreativno razmišljanje te podržavanje eksperimentiranja i izražavanja.

Iz rezultata istraživanja može se zaključiti da postoji raznolikost mišljenja među ispitanicima u vezi s poticanjem kreativnosti kroz navedene centre aktivnosti u dječjem vrtiću. Najveći broj ispitanika smatra da centar za likovni, centar građenja i centar za glazbu najviše doprinose razvoju kreativnosti, dok obiteljski centar i stolno-manipulativni centar u najmanjoj mjeri potiču kreativnost. Važno je napomenuti da se centri aktivnosti i ponuda materijala mogu razlikovati od vrtića do vrtića. Kako bismo dobili sveobuhvatan uvid u organizaciju centara aktivnosti koji se bave razvojem kreativnosti, potrebno je provesti dodatno istraživanje i koristiti druge metode prikupljanja podataka. Time bismo dobili detaljnije informacije o sastavu i ponudi materijala unutar pojedinih centara aktivnosti u različitim vrtićima.

Važno je naglasiti da kreativnost ne bi trebala biti ograničena samo na umjetnost i likovnu aktivnost. Kreativnost se može primijeniti u svim područjima, uključujući glazbu, znanost, jezik, glazbu, tjelesni odgoj. Odgojitelji bi trebali poticati dječje istraživačke procese, poticati ih da postavljaju pitanja, razmišljaju izvan ustaljenih okvira i pronalaze nove načine rješavanja problema.

Osim toga, važno je pružiti podršku roditeljima i obiteljima u razumijevanju važnosti kreativnosti i kako je mogu poticati kod djece kod kuće. Suradnja između odgojitelja i roditelja može biti ključna u pružanju dosljedne podrške i poticanju kreativnosti u dječjem životnom okruženju.

Istraživanje provedeno među roditeljima djece rane i predškolske dobi tijekom lipnja 2023. godine na području Republike Hrvatske donosi nekoliko važnih spoznaja o stavovima i praksama roditelja vezanim uz poticanje kreativnosti kod djece. Svrha istraživanja bila je dublje razumijevanje stavova i praksi roditelja te identificiranje ključnih aspekata koji doprinose ili ograničavaju razvoj dječje kreativnosti.

Prvo, rezultati istraživanja ukazuju na premoćan broj ženskih roditelja među sudionicima, s 96,2% ispitanica u usporedbi s 3,8% muških ispitanika. Ova spolna nejednakost može

ukazivati na društvene obrasce i uloge koje su tradicionalno dodijeljene roditeljima, s naglaskom na žene kao glavnim skrbnicama za djecu.

Kada je riječ o dobi ispitanika, najzastupljenija skupina su roditelji u dobi od 30 do 39 godina. Kada je riječ o obrazovanju, većina ispitanika ima završenu srednju školu (45,3%) ili diplomski studij (32,9%). Ovi rezultati ukazuju na relativno visok stupanj obrazovanja među roditeljima, što može biti važan faktor u njihovim stavovima i praksama vezanim uz poticanje kreativnosti kod djece. Veći broj roditelja je zaposlen (81,8%), dok manji broj nije zaposlen (18,2%). Ovi rezultati sugeriraju da većina roditelja uspijeva uskladiti svoje profesionalne obveze s roditeljskim ulogama, što može imati utjecaj na vrijeme i resurse koje mogu posvetiti poticanju dječje kreativnosti. Najzastupljenija skupina među ispitanicima su roditelji s dvoje djece (44,1%), dok manji broj roditelja ima jedno dijete (33,7%), troje djece (15,9%) ili četvero ili više djece (6,3%). Ovi podaci sugeriraju da većina roditelja ima iskustvo u vođenju obitelji s više od jednog djeteta, što može utjecati na njihov pristup poticanju kreativnosti, budući da roditelji s više djece možda trebaju prilagoditi svoje metode i pristupe kako bi zadovoljili potrebe svakog djeteta. Kada je riječ o stavovima roditelja prema kreativnosti, većina ispitanika smatra kreativnost važnom. Kada je u pitanju praksa roditelja u poticanju kreativnosti kod djece, rezultati istraživanja pokazuju da većina roditelja redovito pruža prilike i materijale za kreativno izražavanje. Ovi rezultati sugeriraju da roditelji prepoznaju važnost pružanja poticajnog okruženja i resursa za dječju kreativnost.

U zaključku, rezultati istraživanja ukazuju na prepoznavanje važnosti kreativnosti u djetinjstvu među većinom roditelja. Većina roditelja pruža prilike i resurse za kreativno izražavanje djece, no postoje i izazovi poput nedostatka materijalnih resursa i znanja o važnosti poticanja kreativnosti kod djece. Stoga, podrška roditeljima, edukacija o važnosti kreativnosti te pronalaženje načina za učinkovito organiziranje prostora i vremena mogu biti ključni faktori u promicanju i poticanju kreativnosti kod djece.

13. ZAKLJUČAK:

Kreativnost se kod osobe javlja već u ranom djetinjstvu. Djeca pokazuju želju za istraživanjem, stjecanjem novih znanja i iskustava. Dijete kao autentičan pojedinac temelji svoju kreativnost na prirodnom procesu, što ga bitno razlikuje od kreativnosti odraslih osoba. U tom periodu, važno je poticati djetetove originalne ideje, pratiti njegove interese. Klasičan pristup radu s djecom može negativno utjecati i ograničiti razvoj kreativnosti, stoga odgojno-obrazovne institucije imaju važnu ulogu u poticanju kreativnosti, mašte i otkrivanju kreativnih sposobnosti kod svakog djeteta. Prostor koji je osmišljen na način koji potiče maštu, slobodnu igru i istraživanje potiče dječju kreativnost. Prisutnost raznovrsnih materijala za kreativno izražavanje, kao što su boje, glazbala, konstrukcijski setovi i drugi materijali, pružaju djeci mogućnost da slobodno istražuju, eksperimentiraju i stvaraju. Alternativne pedagoške koncepcije poput Reggio, Waldorfa i Montessori naglašavaju važnost prirodnih materijala, estetskog okruženja i slobodne igre kao temelja za razvoj dječje kreativnosti. Takva okruženja potiču dječju samostalnost, imaginaciju i istraživanje, pružajući im potrebnu podršku i slobodu da razviju svoje kreativne potencijale.

Prostorno-materijalno okruženje ima značajan utjecaj na razvoj kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi. Odrasli trebaju izbjegavati nametanje svojeg načina razmišljanja i viđenja stvarnosti djeci, kao i usmjeravanje prema onome što oni sami smatraju bitnim, jer to može ometati razvoj dječje kreativnosti. Repliciranje dječjih radova, korištenje šablona i modela, ocjenjivanje i uspoređivanje radova te prečesto pohvaljivanje također mogu sputavati kreativni razvoj djeteta. Odrasli trebaju stvoriti poticajno okruženje za dječje stvaralaštvo, poticati originalnost i autentičan kreativni izraz te podržavati dječje ideje, bez straha od neuspjeha i s naglaskom na procesu, trudu i slobodi izražavanja. Pružanje poticajnog, estetskog i slobodnog prostora s raznovrsnim materijalima potiče dječju maštu, eksperimentiranje i izražavanje. Suradnja odgojitelja, roditelja i implementacija alternativnih pedagoških pristupa pridonosi razvoju kreativnosti kod djece. Važno je osigurati podršku i slobodu za dječje stvaralaštvo, izbjegavajući sputavanje kreativnosti i pružajući prilike za samostalno istraživanje i izražavanje.

Djeca rane i predškolske dobi imaju bogatu maštu i izražavaju svoju kreativnost na različite načine. Jedan od načina je kroz likovne aktivnosti, poput crtanja, slikanja i modeliranja. Kroz ove aktivnosti, djeca mogu prenijeti svoje ideje, osjećaje i doživljaje na papir ili u oblikovanu

masu. Neopterećena pravilima i očekivanjima, djeca mogu istraživati boje, oblike i teksture te stvarati vlastite likovne svjetove. Također, djeca se kreativno izražavaju kroz igru. Kroz slobodnu igru mogu izmišljati likove, situacije i priče te razvijati svoju maštu i kreativno razmišljanje. Kroz uloge i dramtizaciju djeca mogu isprobavati različite uloge i izražavati se na različite načine. Glazba i ples su također važni načini izražavanja kreativnosti kod djece. Kroz plesanje i pokretanje uz glazbu, djeca mogu izraziti svoje emocije i ritam na svoj način. Kroz sviranje jednostavnih glazbenih instrumenata ili improviziranje ritmova, djeca mogu istraživati zvukove i stvarati vlastitu glazbu. Važno je da odrasli podržavaju i potiču dječju kreativnost tako što će pružiti siguran i poticajan prostor za izražavanje. Trebaju se izbjegavati ograničenja i pravila te umjesto toga poticati dječje ideje, originalnost i eksperimentiranje. Kroz takvo podržavajuće okruženje, djeca će razvijati svoju kreativnost, samopouzdanje i sposobnost izražavanja na vlastiti način.

Provedeno istraživanje je otkrilo ključne činjenice o odgojiteljima djece rane i predškolske dobi u Republici Hrvatskoj. Većina odgojitelja su žene, s različitim dobnim skupinama i razinama obrazovanja. Važno je naglasiti potrebu za podrškom odgojiteljima u području kreativnosti, kako bi se unaprijedila praksa poticanja kreativnosti kod djece. Provedeno istraživanje pruža temelj za daljnje promišljanje i djelovanje kako bi se osigurao kvalitetan odgoj i briga za djecu rane i predškolske dobi u Hrvatskoj.

U zaključku, kreativnost je važan aspekt u odgoju djece rane i predškolske dobi. Odgojitelji imaju ključnu ulogu u poticanju kreativnosti kod djece i stvaranju poticajnih okruženja za njen razvoj. Promicanje kreativnosti zahtijeva kontinuirano usavršavanje odgojitelja, podršku roditelja i suradnju sa stručnjacima i donositeljima odluka. Samo kroz sveobuhvatni pristup možemo osigurati da djeca razviju svoj puni kreativni potencijal i postanu inovativne, samopouzdanje i kreativne osobe u budućnosti.

14. LITERATURA

Arar, Lj. i Rački, Ž. (2003). Priroda kreativnosti. *Psihologijske teme*, 12 (1), 3-22.

Balić-Šimrak, A., Šverko, I., & Županić Benić, M. (2010). U prilog holističkom pristupu kurikulumu likovne kulture. In D. Žabčić, A. Balić Šimrak, Lj. Levačić, & K. Horvat Blažinović (Eds.), *Umjetničko djelo u likovnom odgoju i obrazovanju*, zbornik radova ECNSI 2009. – 2011. (pp. 51-61). Zagreb: Učiteljski fakultet.

Bonilla, R. (2017). *Kreativni predškolci: promatraj svoju okolinu, hrani i njeguj svoju kreativnost i nikad nećeš prestati s crtanjem*. Zagreb: Neretva.

Buczynski, N. i suradnice (2019). *Montessori škrinjica: priručnik za učitelje odgojitelje i roditelje*. Zagreb: Naklada SLAP.

Car, L., Vodopić, M. (2002). Učenje kroz igru u centrima aktivnosti. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 28(8), 16-18.

Cvetković- Lay, J., Pečjak, V. (2004). *Možeš i drukčije*. Zagreb: Alinea.

Davies, S. (2022). *Montessori dijete – Vodič za roditelje znatiželjnih i odgovornih ljudskih bića*. Split: Harfa d.o.o.

Diamond, M.; Hopson, J. (2002). *Čarobno drveće uma : kako razvijati inteligenciju, kreativnost i zdrave emocije vašeg djeteta od rođenja do adolescencije*. Lekenik : Ostvarenje.

Došen Dobud, A.(1995). *Malo dijete veliki istraživač*. Zagreb:Alinea.

Došen Dobud, A.(2016). *Dijete-istraživač i stvaralac*. Zagreb:Alinea.

Đuranović, M., Klasnić, I. i Matešić, I. (2020). Poticanje dječje kreativnosti u predškolskim ustanovama. *Školski vjesnik*, 69 (1), 89-110.

Gomerčić, Lj. (2020). Alternativni koncepti i poticanje kreativnosti u vrtiću- pedagogija *Montessori* U Vrbošek, B. (Ur.) *Umetnost v vrtcu*, zbornik (str. 133–138).Slovenija: Logatec.

Grgurić, N. i Jakubin, M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa.

- Hajdin, Lj. (2011). Estetski oblikovano pedagoško okruženje kao preduvjet cjelovitog odgoja i obrazovanja. U K. Ivon i R. Bacalja (Ur.) *Dijete i estetski izričaj: Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Dijete i estetski izričaji održanoga u Zadru 13. i 14. svibnja 2011.*, (str.71-84). Sveučilište u Zadru.
- Hansen, K.A., Kaufmann, R.K., Walsh, K.B. (2006). *Kurikulum za vrtiće: razvojno-primjereni program za djecu od 3 do 6 godina*. Zagreb:Korak po korak.
- Lešin, G. i suradnice (2022). *Kreativni odgojitelji: program dramsko-scenskog izričaja u kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Zagreb:Školska knjiga.
- Lubart, T. I. (1994). Creativity. In R. J. Sternberg (Ed.), *Thinking and problem solving* (pp. 289–332). Academic Press.
- Martinović, N. (2015). Prirodno okruženje vrtića kao poticaj za razvoj. *Dijete, vrtić, obitelj*,79(21), 35-36.
- Matijević, M.(2001). *Alternativne škole: Didaktičke i pedagoške koncepcije* Zagreb: TIPEX.
- Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću*. Zagreb:SM naklada.
- Montessori, M. (2003). *Dijete tajna djetinjstva*. Jastrebarsko: Naklada SLAP.
- Narodne novine (2008). *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe*. Zagreb: Narodne novine d.d., 63(08).
- Narodne novine (2015). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Narodne novine d.d., 5(15).
- Nenadić-Bilan, D. (2014). Kreativnost u Reggio pedagogiji. U R. Bačlija, i K. Ivon (Ur.) *Dijete i estetski izričaji: Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Dijete i estetski izričaji održanoga u Zadru 13. i 14. svibnja 2011.*, (str. 27-35). Sveučilište u Zadru.
- Nola, D. (1987). *Kreativni odgoj*, u: *Dijete i kreativnost*. Kroflin, L., Nola, D., Posilović, A., Supek, R. (ur), Zagreb: Globus, str. 9-14.
- Rothschild, J., Daniels, E. R. (1999). *Bogatstvo materijala kao izvor dječje spoznaje*. Zagreb: Korak po korak.

Seitz M., Hallwachs, U. (1997). *Montessori ili Waldorf? (knjiga za roditelje, odgajatelje i pedagoge)*. Zagreb: Educa.

Sindik, J. (2008). Poticajno okruženje i osobni prostor djece u dječjem vrtiću. *Metodički obzori*, 5(3), 143-154.

Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić : zajednica koja uči : mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb:Spektar media.

Slunjski, E. (2012). Dijete kao znanstvenik-prirodoslovni aspekti suvremeno koncipiranog kurikulumu ranog odgoja, *Školski vjesnik*, 61 (1.-2.), 163-178.

Slunjski, E. i sur. (2012). *Tragovima dječjih stopa: kako bolje razumjeti dijete?: kako mu pomoći da razumije sebe i druge?: kako ga poticati na samostalno i suradničko učenje?*. Zagreb:Profil International.

Slunjski, E. (2013). *Kako djetetu pomoći da ... (p)ostane kreativno i da se izražava jezikom umjetnosti: priručnik za roditelje, odgajatelje i učitelje*. Zagreb: Element.

Slunjski, E i sur. (2016). *Izvan okvira 2: Promjena*. Zagreb: Element.

Slunjski i sur.. (2022). Hrvatska pedagoška realnost- slabe točke i razvojni potencijali U E. Slunjski i sur. (Ur.) *Što nas uči Reggio* (str. 77-101). Enea.

Somolanji, I., Bognar, L. (2008). Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima. *Život i škola*, 19, 87-94.

Srića, V. (2017). *Sve tajne kreativnosti: kako upravljati inovacijama i postići uspjeh*. Zagreb: Algoritam.

Stokes Szanton, E. (2005). *Kurikulum za jaslice. Razvojno-primjereni program za djecu od 0 do 3 godine*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.

Škrbina, D. (2013). *Art terapija i kreativnost*. Zagreb: Veble commerce.

UNESCO (2006). Smjernicama za umjetnički odgoj „Oblikovanje stvaralačkih mogućnosti za 21.stoljeće.

Valjan Vukić (2012). Prostorno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi *Magistra Iadertina*, 7 (1), 123-132.

Valjan Vukić, V., Miočić, M. (2014). Estetski odgoj u waldorfskoj pedagogiji. U R. Bacalja, K. Ivon (Ur.), *Dijete i estetski izričaji: Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Dijete i estetski izričaji održanoga u Zadru 13. i 14. svibnja 2011.*, (str. 37-48). Sveučilište u Zadru.

Valjan Vukić, V. i Berket, J. (2018). Tijek pedagoške godine u Waldorfskim dječjim vrtićima. *Magistra Iadertina*, 13 (1), 207-227.

Županić Benić, M., Vidović, B. (2018). Encouraging creativity in teaching art. U Gómez Chova, L. ; López Martínez, A. ; Candel Torres, I. (ur.) *ICERI2018 Proceedings 11th International Conference of Education, Research and Innovation November 12th-14th*. (str. 7051-7058). Seville, Spain: IATED Academy iated.org.

Županić Benić, M. (2021). Definitions and Beliefs about Creativity: Perspectives of Primary School Teachers, Students and Parents in Croatia. *Sodobna pedagogika*, 72(138) (3), 160-172.

Popis grafikona

Grafikon 1. Spol ispitanika

Grafikon 2. Dob ispitanika

Grafikon 3. Županija ranog mjesta

Grafikon 4. Stupanj obrazovanja

Grafikon 5. Odgojna skupina u kojoj je odgojitelj trenutno zaposlen

Grafikon 6. Posjedovanje dodatnog znanja o kreativnosti

Grafikon 7. Načini obrazovanja o kreativnosti

Grafikon 8. Ocjena odgojiteljeve procjene dječje kreativnosti tijekom umjetničkih aktivnosti

Grafikon 9. Poticanje kreativnosti po centrima aktivnosti

Grafikon 10. Najčešće vrste umjetničkih aktivnosti koje odgojitelji provode s djecom u vrtiću

Grafikon 11. Mogućnosti kreativnog izražavanja u vanjskom prostoru

Grafikon 12. Načini poticanja mašte i kreativnosti

Grafikon 13. Ponuda materijala u skupini

Grafikon 14. Slaganje s navedenim tvrdnjama vezanima uz umjetničke aktivnosti

Grafikon 15. Provođenje testiranja kreativnosti

Grafikon 16. Poznavanje alternativnih koncepcija

Grafikon 17. Alternativne koncepcije i njihov doprinos razvoju kreativnosti

Grafikon 18. Spol ispitanika

Grafikon 19. Dob ispitanika

Grafikon 20. Županija

Grafikon 21. Stupanj obrazovanja

Grafikon 22. Zaposlenost ispitanika

Grafikon 23. Broj djece u obitelji

Grafikon 24. Vrtićka skupina djeteta

Grafikon 25. Vrijeme provedeno s djetetom

Grafikon 26. Vrijeme provedeno u intenzivnoj interakciji s djetetom

Grafikon 27. Mjera slaganja s navedenim tvrdnjama

Grafikon 28. Provođenje aktivnosti s ciljem razvoja kreativnosti

Grafikon 29. Primjeri aktivnosti za razvoj kreativnosti

Grafikon 30. Odnos prema dječjim umjetničkim radovima i kreativnim izrazima

Grafikon 31. Poticanje kreativnosti u obiteljskom domu

Grafikon 32. Korištenje materijala i resursa u svrhu poticanja mašte i stvaralaštva

Grafikon 33. Način korištenja prirodnog okruženja u vanjskog prostora

Popis slika

Slika 15. Centar za likovno izražavanje (<http://dv-carobnasuma.hr/centar-za-likovni-izricaj/>)

Slika 2. Centar za matematiku i manipulativne igre (<http://www.vrtic-pcelica.zagreb.hr/>)

Slika 3. Centar za građenje (<https://www.cvrcakvt.hr/istrazivacke-aktivnosti-s-kosinama-u-centru-gradenja/1000/>)

Slika 4. Centar za glazbu

([https://vrtickustosija.zagreb.hr/default.aspx?id=100#prettyPhoto\[a\]/2/](https://vrtickustosija.zagreb.hr/default.aspx?id=100#prettyPhoto[a]/2/))

Slika 5. Centar za istraživanje prirode (<https://dvnasaradost.hr/kutic-prirode/>)

Slika 616. Centar za početno čitanje i pisanje

(<https://www.dv-vukovar2.hr/dvvu/objava.php?id=13>)

Slika 7. Centar za igre pijeskom i vodom (<https://vrtic-maslacak.hr/aktivnosti-pogrupama/igre-pijeskom-i-vodom-u-pandicama/>)

Slika 8. Centar za obiteljske i dramske igre

(<https://www.dv-vukovar2.hr/dvvu/objava.php?id=13>)

Slika 917. Prostor za igre na otvorenom (<https://dvkf-krk.hr/podrucni-vrtic-omisalj/>)

Slika 10. Kvalitetno opremljeno vanjsko okruženje dječjeg vrtića (<https://dv-ribica.hr/onama/>)

Slika 11. Adventski vrt u Waldorfskoj skupini Dječjeg vrtića Vjeverica (osobna arhiva)

Slika 12. Drvene igračke u Waldorfskoj skupini (Seitz, Hallwachs, 1997).

Slika 1318. Lutke bez izraženih detalja na licu u Waldorfskoj skupini Dječjeg vrtića Vjeverica (osobna arhiva)

Slika 14. Multisenzorično okruženja Reggio skupine Dječjeg vrtića Dječja igra (<https://djecja-igra.hr/galerija-vrbani>)

Slika 15. Prostorno-materijalno okruženje Reggio skupine Dječjeg vrtića Igra (Slunjski i sur., 2022)

Slika 16. Kutić Engleske u Montessori skupini Dječjeg vrtića Bukovac (osobna arhiva)

Popis tablica

Tablica 1. Slaganje odgojitelja s tvrdnjom „Smatram se dovoljno kompetentnim/om za poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi.“

Tablica 2. Slaganje odgojitelja s tvrdnjama o poticanju kreativnosti u odgojno-obrazovnoj ustanovi

Tablica 3. Aritmetička sredina i standardna devijacija navedenih tvrdnji vezanih uz provedbu i poticanje likovnih aktivnosti u odgojno obrazovnoj ustanovi

Tablica 4. Slaganje odgojitelja s tvrdnjom „Svako dijete u skupini posjeduje kreativni potencijal“

Tablica 5. Slaganje odgojitelja s tvrdnjom „Kreativnost je povezana s inteligencijom“

Tablica 6. Aritmetička sredina i standardna devijacija alternativnih koncepcija i njihovog doprinosa razvoju kreativnosti

Prilozi

Prilog 1: Online anketni upitnik

ANKETA ZA ODGOJITELJE

Poštovani,

ova anketa provodi se u svrhu istraživanja čiji će rezultati biti statistički obrađeni i korišteni u svrhu izrade diplomskog rada na temu „Utjecaj prostorno-materijalnog okruženja na razvoj kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi“. Anketiranje je anonimno, a anketa je namijenjena odgojiteljima i odgojiteljicama.

Unaprijed se zahvaljujem na izdvojenom vremenu i trudu!

1. Spol

Muško

Žensko

2. Županija radnog mjesta

ZAGREBAČKA

KRAPINSKO-ZAGORSKA

SISAČKO-MOSLAVAČKA

KARLOVAČKA

VARAŽDINSKA

KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA

BJELOVARSKO-BILOGORSKA

PRIMORSKO-GORANSKA

LIČKO-SENJSKA

VIROVITIČKO-PODRAVSKA

POŽEŠKO-SLAVONSKA

BRODSKO-POSAVSKA

ZADARSKA

OSJEČKO-BARANJSKA

ŠIBENSKO-KNINSKA

VUKOVARSKO-SRIJEMSKA

SPLITSKO-DALMATINSKA

ISTARSKA

DUBROVAČKO-NERETVANSKA

MEĐIMURSKA

GRAD ZAGREB

3. Koliko imate godina

20-29

30-39

Više od 40

4. Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

završena osnovna škola

završena srednja škola

završen preddiplomski studij

završen diplomski studij

magisterij znanosti i doktorat znanosti

5. Što je za Vas kreativnost? Upišite sinonim ili vlastitu definiciju.

6. Jeste li polazili dodatno obrazovanje vezano uz kreativnost?

Da

Ne

7. Na koji način ste se obrazovali o kreativnosti? (Odgovorite ukoliko je Vaš odgovor na prethodno pitanje "Da")

stručni skupovi

konferencije

radionice

predavanja

seminari

online izvori (online predavanja)

Ostalo...

8. U kojoj dobnoj skupini trenutno radite?

mlađa jaslička skupina

starija jaslička skupina

mlađa vrtićka skupina

starija vrtićka skupina

predškolska skupina

mješovita skupina

9. Na skali od 1 do 5 (1- nimalo, 2 - u manjoj mjeri, 3 - osrednje, 4 - u većoj mjeri, 5 - u potpunosti) označite u kojoj mjeri se kroz navedene centre aktivnosti u dječjem vrtiću može poticati razvoj kreativnosti?

Obiteljski centar

Istraživački centar

Stolno-manipulativni centar

Centar početnog čitanja pisanja i računanja

Centar građenja

Likovni centar

Centar za glazbu

Aktivnosti na otvorenom prostoru

10. Na skali od 1 do 5 (1- u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se ne slažem niti se slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem) označite u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama.

Svako dijete u skupini posjeduje kreativni potencijal.

Na razvoj kreativnosti najviše utječu likovne aktivnosti.

Dajem djeci dovoljno vremena i ne prekidam kreativno izražavanje.

Smatram se dovoljno kompetentnim/om za poticanje kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi.

Djecu potičem na kreativno izražavanje.

Kreativnost je povezana s inteligencijom.

11. Koje aktivnosti po Vašem mišljenju najviše doprinose razvoju kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi?

12. Na skali od 1 do 5 (1- nedovoljna, 2 – dovoljna, 3 – dobra, 4 - vrlo dobra, 5 - izvrsna) označite u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama.

U kojoj mjeri provodite umjetničke aktivnosti s djecom u vrtiću?

Koliko često potičete djecu da samostalno izrađuju svoje umjetničke radove?

13. Jeste li u svojoj skupini proveli neki oblik testiranja kreativnosti?

Da

Ne

14. Ako ste na prethodno pitanje odgovorili "Da", navedite koji oblik testiranja ste u skupini proveli?

Na skali od 1 do 5 (1- nedovoljna, 2 – dovoljna, 3 – dobra, 4 - vrlo dobra, 5 - izvrsna) označite u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama.

Kako biste ocijenili svoju sposobnost procjene dječje kreativnosti tijekom umjetničkih aktivnosti?

15. Koje vrste umjetničkih aktivnosti najčešće provodite s djecom u vrtiću?

Crtanje i slikanje

Oblikovanje kolaža

Modeliranje gline

Glazbene improvizacije

Ples i pokret

Izvedbe kazališnih igara

Ostalo...

16. Upoznat/a sam s alternativnim koncepcijama (Montessori, Waldorf, Reggio).

Da

Ne

17. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili "Da", na skali od 1 do 5 (1- nimalo, 2 - u manjoj mjeri, 3 - osrednje, 4 - u većoj mjeri, 5 - u potpunosti) označite u kojoj mjeri alternativne koncepcije (Montessori, Waldorf, Reggio) pogoduju razvoju kreativnosti kod djece.

Montessori

Waldorf

Reggio

18. Koje su mogućnosti za igru i izražavanje kreativnosti na otvorenom prostoru? Odaberite tvrdnju koja se odnosi na Vas.

Imamo dobro opremljen i osmišljen otvoreni prostor koji pruža razne mogućnosti za igru i izražavanje kreativnosti.

Imamo nekoliko osnovnih aktivnosti na otvorenom prostoru, ali bez posebnog fokusa na kreativnost.

Nemamo posebne mogućnosti za igru i izražavanje kreativnosti na otvorenom prostoru.

19. Kako potičete dječju maštu i stvaralaštvo u skupini? Odaberite tvrdnju koja se odnosi na Vas.

U prostoru postavljamo stimulatívne materijale i unosimo promjene u centre aktivnosti kako bi potakli slobodu istraživanja i izražavanja.

Imamo osnovne materijale, ali ne fokusiramo se na ponudu posebnih poticaja.

Nismo usredotočeni na korištenje materijala za poticanje mašte i stvaralaštva.

20. U skupini najčešće nudim:

pedagoški neoblikovani materijal

pedagoški oblikovani materijal

prirodne materijale

Ostalo...

ANKETA ZA RODITELJE DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Poštovani,

Ova anketa provodi se u svrhu istraživanja čiji će se rezultati objaviti u diplomskom radu „Utjecaj prostorno-materijalnog okruženja na razvoj kreativnosti kod djece rane i predškolske dobi“.

Anketa je anonimna i povjerljiva te će se podaci koristiti isključivo za potrebe diplomskog rada.

Unaprijed se zahvaljujem na izdvojenom vremenu i trudu!

1. Spol

Muško

Žensko

2. Županija

ZAGREBAČKA

KRAPINSKO-ZAGORSKA

SISAČKO-MOSLAVAČKA

KARLOVAČKA

VARAŽDINSKA

KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA

BJELOVARSKO-BILOGORSKA

PRIMORSKO-GORANSKA

LIČKO-SENJSKA

VIROVITIČKO-PODRAVSKA

POŽEŠKO-SLAVONSKA

BRODSKO-POSAVSKA

ZADARSKA

OSJEČKO-BARANJSKA

ŠIBENSKO-KNINSKA

VUKOVARSKO-SRIJEMSKA

SPLITSKO-DALMATINSKA

ISTARSKA

DUBROVAČKO-NERETVANSKA

MEĐIMURSKA

GRAD ZAGREB

3. Koliko imate godina

Manje od 20

20-29

30-39

Više od 40

4. Jeste li zaposleni?

Da

Ne

5. Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

završena osnovna škola

završena srednja škola

završen preddiplomski studij

završen diplomski studij

magisterij znanosti i doktorat znanosti

6. Koliko je djece u vašoj obitelji?

1

2

3

4 i više

7. Kojoj dobnoj skupini pripada Vaše dijete/djeca?

mlađa jaslička skupina

starija jaslička skupina

mlađa vrtićka skupina

starija vrtićka skupina

predškolska skupina

mješovita skupina

8. Koliko vremena u danu provodite s djetetom?

1h - 2h

3h - 4h

5h - 6h

7h i više

9. Koliko vremena dnevno provodite u intenzivnoj interakciji s djetetom?

manje od pola sata

1h - 2h

3h - 4h

5h -6h

7h i više

10. Na skali od 1 do 5 (1- u potpunosti se ne slažem, 2 - ne slažem se, 3 - niti se ne slažem niti se slažem, 4 - slažem se, 5 - u potpunosti se slažem) označite u kojoj mjeri se slažete s navedenim tvrdnjama.

Vrtić je mjesto gdje se potiče kreativnost.

U obiteljskom domu je potrebno provoditi aktivnosti za razvoj kreativnosti.

Smatram korisnim ponudu likovnih aktivnosti za kasniji djetetov razvoj.

Bavljenje aktivnostima izvan vrtića smatram gubitkom vremena.

Podržavam dječje kreativno izražavanje u obiteljskom okruženju.

11. Provodite li aktivnosti s djecom s ciljem razvoja njihove kreativnosti?

Da

Ne

12. Ako da, koju/e od sljedećih aktivnosti

igru

likovne aktivnosti

glazbene aktivnosti

kineziološke aktivnosti

dramske aktivnosti

posjećivanje muzeja, radionica i sličnog

Ostalo...

13. Kako potičete kreativnost kod djece u obiteljskom domu?

- a) Aktivno potičemo kreativnost kroz igru, umjetničke aktivnosti i istraživanje.
- b) Ponekad potičemo kreativnost, ali nije uvijek prioritet.
- c) Nismo posebno usmjereni na poticanje kreativnosti kod djece.

14. Kako koristite materijale i resurse u domu kako biste potaknuli dječju maštu i stvaralaštvo?

- a) Imamo raznovrstan izbor materijala i resursa koji potiču dječju maštu i kreativnost.
- b) Imamo nekoliko osnovnih materijala, ali nije prioritet poticati maštu i stvaralaštvo.
- c) Ne posjedujemo posebne materijale i resurse za poticanje mašte i stvaralaštva.

15. Kako se odnosite prema dječjim umjetničkim radovima i kreativnim izrazima?

- a) Cijenimo i podržavamo dječje umjetničke radove te izraze kreativnosti.
- b) Ponekad pridajemo pažnju dječjim umjetničkim radovima i kreativnim izrazima, ali nije uvijek prioritet.
- c) Ne pridajemo previše pažnje dječjim umjetničkim radovima i kreativnim izrazima.

16. Kako koristite prirodno okruženje i vanjski prostor za poticanje dječje kreativnosti?

- a) Redovito koristimo prirodno okruženje i vanjski prostor za igru, istraživanje i kreativne aktivnosti.
- b) Ponekad koristimo prirodno okruženje i vanjski prostor, ali nije uvijek prioritet.
- c) Rijetko ili nikada ne koristimo prirodno okruženje i vanjski prostor za poticanje dječje kreativnosti.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istog nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

U Zagrebu, rujan 2023.

Ime i prezime: Marijana Lažeta

(vlastoručni potpis studenta)